

Kirkelige Forhold paa St. Croix 1741 og danske Præster paa de vestindiske Øer i Midten af 18. Aarhundrede.

Ved **Holger Fr. Børdam.**

I Aaret 1733 købte det kgl. danske vestindisk-guineiske Kompagni Øen St. Croix af Frankrig; den 6. September 1734 blev Danebrog første Gang hejst paa Øen, og Aaret efter beskikkedes Gunder Syndermann til Præst for de faa Danske, der da fandtes paa St. Croix. Han døde imidlertid inden et Aars Forløb. Den Gang vare de sanitære Forholde paa de vestindiske Øer nemlig i høj Grad dødbringende for Europæere, hvad noksom vil fremgaa af den Liste over Præster paa St. Croix og St. Thomas, som nedenfor skal meddeles. Først 1740 lykkedes det at faa en ny Præst ud til St. Croix, H. J. O. Stoud, saa vidt vi kunne skjønne, en af de betydeligste Mænd af dem, som have virket som danske Præster her i det 18de Aarhundrede. I følgende Indberetning, der vidner om Energi og Virkelyst, har Stoud nogen Tid efter sin Ankomst skildret de overordentlige vanskelige Forhold, under hvilke han var stillet. Vi have fundet en Afskrift af denne til Direktionen for det vestindisk-guineiske Kompagni rettede Forestilling i Niels Albeks Samling af kirkehistoriske Aktstykker fra Midten af det 18de Aarhundrede i Kallske Saml. 103 Fol. (se K. S. 4. R. I, 638 f.), og den fortjener formentlig Meddelelse, da vi, med Undtagelse af Pastor E. V. Loses for-

tjenstlige Efterretninger om Kirkeforholdene paa de dansk-vestindiske Øer¹⁾, ellers kun vide lidet om disse til den danske Kirke endnu knyttede fjerne Øers kirkelige Historie, medens Brødremenighedens Mission paa Øerne derimod forlængst har faaet en Fremstilling, der paa en meget levende og anskuelig Maade sætter os ind baade i de vestindiske Naturforhold og i det trofaste og opofrende Arbejde, en lang Række af »mæhriske Brødre« have gjort for at bringe Budskabet om Frelseren til Negrene paa de dansk-vestindiske Øer²⁾. — Her følger nu Stouds Forestilling, der vel er affattet i et temmelig tungt Sprog, men hvori Meningen dog neppe nogensteds vil være tvivlsom for en opmærksom Læser.

Hans Excellence Høj- og Velbaarne Hr. Ober-Kammerherre og Gehejmerraad³⁾, samt Højædle, Velbyrdige og Velvise Præsident og Direktører for det Kgl. octroyerede Danske Vestindiske og Guineiske Compagni!

Herrens Naade være over Eder alle!

Med seneste Lejlighed herfra, sc. Capitain Riverthe, burde jeg vel ladet de højt respective Herrer vide min, Gud ske Ære, lykkelige Ankomst til Vestindien og St. Croix etc. Men som jeg den Gang dels ikke var saa frisk at kunne, dels ikke noget til særdeles Behag og Nytte da vidste at tilmælde, maatte det opsættes, til nu Lejlighed igjen ved Skibets »Grevindens af Laurvigens« Hjemrejse forefalder. — Efterdi jeg da veed, at det ædle Gouvernement paa St. Thoma haver baade min Ankomst og Svag-

¹⁾ Folkekirken paa St. Thomas (i Kalkars Theol. Tidsskrift 1878, S. 265 ff.) og: Kort Udsigt over den dansk-lutherske Missions Historie paa St. Croix, St. Thomas og St. Jan (i Vahls Nordisk Missions-tidsskrift I, 1 ff.).

²⁾ C. G. A. Oldendorph, Geschichte der Mission der evangelischen Brüder auf den caraibischen Inseln S. Thomas, S. Croix und S. Jan. Herausgegeben vom Johann Jakob Bossart. Barby 1777. (1068 Sider.)

³⁾ Carl Adolph v. Plessen.

hed, saavel som Præstens paa St. Thoma Hr. Helts Død med seneste Skib anmeldet, vil jeg derved ej opholde mig, men alene referere min Guds Naades Hjælp imod mig at restituere mig til fuldkommen Sundhed, fremfor alle de andre voxne, som kom ud med mig, hvilke alle (undtagen Under-Mesteren Breutelgies) efter en kort Tids, 3 a 4 og 8 Dages, Svaghed ere hendøde; jeg derimod, efter en 4 Ugers Sygdom vel overstanden, siden har været saa frisk (efter vest-indisk Maade) at, Guds Navn være lovet, ingen Søndags eller anden Tjeneste af mig derfor er forsømt, ja endnu til mit store Arbejde, som enhver kan betænke, er Gud ske Lov saa frisk, at jeg fremdeles, som fra min Ankomst, de overflødige baade Kirke- og Skole-Forretninger paa alle 3 Eylandene kan forsyne, paa denne Maade, sc. 4 Uger at være hjemme hos min egen Menighed, og andre 4 Uger paa St. Thoma og af samme 4 Uger give dem paa St. Jaen en Søndags Tjeneste med videre, som de ikke uden 3 a 4 Gange om Aaret, da de selv havde Præst paa St. Thoma, før haver faaet. Heraf kan lettelig sluttet, ogsaa ved disse lange og farlige Rejser, hvad mit Arbejde er, særdeles og iblandt saa uregjerligt at Folk, som her forefindes, som næppe vil vide hverken af Regjering eller Religion, fornemmelig de Engelske paa St. Croix, som er saa stort et Tal, sc. 300, foruden deres mange Sorte; og skal jeg sige min sande Mening om dem, da maa de snarere anses for Forræddere og Rebeller end Undersaatter og Beboere her paa Landet. Thi de have i min Tid foraarsaget saadan Tumult i at ville forlade Landet og stride for sin Konge i Engelland imod Spanierne, at vi ikke uden Succurs fra St. Thoma turde være her paa Landet, ja de tør true os Danske paa Livet, naar de ej maa faa det, som de vil; thi de veed, vi Mennesker ere kuns en Haandfuld, i alt 60 Mennesker, at regne imod deres store Magt. Vi maa derfor mange Dage gaa med Frygt paa Livet.

I høje Herrer se heraf, hvor fornødent det er, at Fortet i Citadellet, som nu er mest i Stand, bliver med fornødne

Ting, særdeles 50 Mand i det ringeste, fortificeret; deraf kunde de andre beqvemme smaa Steder med [et] vist Tal Mandskab besættes til at hindre baade Fjendens Invasion og Negotiens Misbrug ved ulovlig Indførsel i Landet. Som det nu er i den Henseende med det verdslige, saa er det og i det gejstlige, da de vil (skjønt de intet yde til mig), jeg skal være pligtig til at rejse til dem, saa vidt adspredte, at være deres Præst i at døbe og copulere. Pro resto lade de [o: Engländerne] Børn og andre Folk blive værre med hedensk Ugudelighed, som jeg ikke kan¹⁾, hvilket jeg og haver skrevet min Biskop til om, og beder, at I høje Herrer enten vil befri mig fra, eller ved Kirke-Commissionen²⁾ lade det ordinere, saa det kan ske paa en sømmelig og christelig Maade. Saaledes paa samme Maade og ved samme Lejlighed at fornemme om de reformerte. Ligeledes og hvad Straf man skal bruge imod dem, som offentlig lever i Horeri med de Sorte, saavel Mands som Qvindes Personer.

Hvad Velsignelse kan I høje Herrer vente af saadanne Indbyggere? Ak! Jammerligt for dette saa dejlige Land fremfor alle dem, jeg endnu i Vestindien haver set, som skulde, naar det blev ret antaget, tilbringe større Ting, end man skulde tro; men Sagen er, her maa langt anden Anstalt, og af Begyndelsen ej ses paa en temmelig Udgift for at indrette Huse og skaffe Levnedsmidler for de af vore egne, [som] hidsendes ved større Søfart og vore egne Skibes Tilbringelse, fornemmelig om norske Skibe kunde permitteres at fare herpaa, ved hvilke vi kunde forsynes baade med Provision saavelsom Tømmer og Bredder, ja oprigtige og flittige, tro Folk og Undersaatter i Tiden, og Compagniet derved faa den Mængde Sukker og Cattoen, som fremmede for saadanne ovenmældte fornødne Varers Tilbringelse faar. Førend derfor foregaaende vist sker, er

¹⁾ Nemlig: finde mig i (ell. afværge).

²⁾ Det er vist General-Kirkeinspektions-Kollegiet, der menes.

det kun at sende Folk ud og derved at tage Livet af dem, som desværre er altfor store Prøver paa og for ofte ses ser iblandt os, dels i Særdeleshed formedelst Mangel paa Levnedsmidler for de syge, dels og fordi her er endnu ikke Huse, man kan i denne Hede separere de syge fra de sunde udi. Her er et Pakhus med et Kammer udi til alle dem, som hidsendes af Compagniets Betjentere; der skal de iblandt hinanden alle være. Ja det værste og forunderligste er, at dette nye Land skal anses som et gammelt populere Land baade i Henseende til Gage og Provision, da derimod, som paa alle nye Colonier, alting her er dobbelt dyrt. I disse Tider koster 1 *℔* Lys 2 *℥*, 1 *℔* Smør 24 *β*, 1 Høne 24 *β* i det ringeste, 1 Pot Øl 24 *β*, 1 Pot Vin 2 a 3 *℥*, 1 Tønde salt Kjød 10 Rdl., dog meget slet, 1 Lam 2 a 3 Rdl., et Æg 2 *β*, en Ko 40 til 50 Rdl., en Hest 100 til 150 Rdl.; jeg taler nu intet om Meubler og Klæder og saadanne fornødne Ting, som alt er forskrækkeligt kostbart, og er dog de fleste Tider ikke at bekomme. Og ikke en Pige af de Sorte til Husgjerning at tjene sig uden 1 Rdl. om Ugen. Hvor skal da de arme Mennesker her leve for den Gage; ja jeg kan ej andet end bekjende, her ses uchristelig Anstalt paa saadan Maade, og til stor Skam for os, af alle fremmede, her kommer. Fornemmelig tales forfærdeligt derom, da her (som jeg kan vidne er sandt) Folk af vore ligger paa Sygeseng og kan intet faa for Penge; ja jeg veed dem, der haver lagt og raabt paa Brød i deres sidste Aandedræt og ej i 4 Dage haver faaet det, før jeg i det sidste er bleven hentet til dem, ved min Ankomst [har] set at skaffe det; dog inden jeg haver kunnet faaet det tillavet til dem, var de alt hendedøde. Gud alene veed, hvad jeg efter Evne haver gjort til deres Forplejning. I høje Herrer! jeg hørte hjemme stor Klynken og Klagen formedelst liden Fordel af Landet, men Gud forbarme sig i Naade over Eder og vende Forbandelse og Ulykke fra os alle og Landet for de mange Sjæle, som saa uskyldig paa saadan Maade her maa sætte Livet til.

Som det er med de verdslige, saa er det med de gejstlige Betjentere; jeg taler ej om St. Thoma, som et gammelt Land, dog fattes god Anstalt i mange Ting, men fornemmelig om dette endnu meget fattige St. Croix. Da jeg gik herud, veed Gud og Hr. Justitsraad Klinge, hvorledes Landet og alle Ting mig her blev foreskrevet, ja blev fra-raadet at tage enten Pige, Hustru og Provision eller andet med mig, af Hr. Gouverneur Gardelin, som jeg mest maatte tro, saasom han selv havde været her saa lang Tid. Men jeg maa sige rent ud, enten er St. Thomas forandret, eller han haver behaget at tale andet, end han mente. Og Gud forlade alle dem, der gjør det, fornemmelig til dem, som skal gaa herud og kan anskaffe sig fornødne Ting, som jeg (Gud ske Ære) [havde] kunnet ellers gjort bedre, end jeg gjorde, skjønt jeg veed, jeg slap ej under 1400 Rdl.; thi jeg bekjender, baade paa St. Thoma og St. Jaen til denne Tid ikke at have fortjent af Menigheden (thi endnu veed jeg ej, der er over 3 Par Lutherske paa begge Stederne, men reformerede i Mængde) mere end 4 Rdl. for alle Slags Forretninger; og hvad Gaverne angaar, da kan høres af dem alle, at de forrige Præster har kostet dem altfor meget, thi de har ikke havt at sidde og ligge paa ved deres Komme. Og dog, da de haver faaet store Ting af Menigheden, maa det hedde efter deres Død, at intet er at betale Gjælden med. Hvad er mest Aarsag til saadant uden Menage i deres Gage? Og vi maa dog alle i det ringeste have Livs-Ophold. Den reformerede Præst paa St. Thoma, der haver 8 Gange saa stor Menighed af meget rige Folk, faar 620 Rdl. staaende Løn aarlig foruden saa store Accidentia; saaledes og den her kommende, med frit Hus og 4 a 6 frie Negere til Hustjenesten. Ja er sendt ham over 5 a 600 Rdl. som en Gave til sin Rejses Fortsættelse. Vi arme Stakler med en meget fattig og liden Menighed, som paa St. Croix i Henseende til mit Jule-Offer bestod af 14 Rdl. Thi Fortets Folk vil jeg ej regne, som behøver at gives billigere end at give. Og Accidentia

kan man vel tænke, hvad kan falde, da her er 2 Par Lutherske fattige af militair Stand, en Soldat paa Fortet og [en] Sergeant. Gjør nu alle Ting med Gagen 300 Rdl. saa er det allerhøjest, og deraf kan umuligt her nogen Præst leve. Ja jeg bekjender, at dersom ikke et Par reformerte Folk, nemlig Mr. Adrian van Beverhoudt¹⁾ og Kjæreste, havde forbarmet sig over mig (da de har været mig i Forældres Sted, som de ere for alle skikkelige, herhid sendes, særdeles de syge, som jeg med Glæde og Forundring betragter, og ønskes kunde skjønnes paa af Vedkommende), havde jeg ikke vidst enten at faa Hus eller Kost, og jeg næst Gud derfor maa takke dem for Livet. Saa slet forefindes her alle Ting, at her er ikke enten Kirke, Skole eller Hus for Præst eller andre etc. Men som Gud veed, at jeg ikke har søgt I gode og høje Herrer om Brød, og allermindst tænkt at komme her, veed og Gud, at det ikke er for Brødet, men for Sjælene jeg nu beder; ja baade for Legem og Sjæl for os alle. Og derfor, skjønt jeg ved saadan Omgang kunde have Aarsag dertil, allerhelst da jeg, Gud ske Ære, ikke har heller forbunden mig til nogen vis Tid at blive her, dog begjærer ej hermed endnu min Demission eller Afløsning, med mindre I respective Herrer ej vil lade mig nyde Gage til mit fornødne Livs-Ophold, som enten ved Dem selv maatte ydes, eller befale, de Engelske af Gouverneuren efter hans Godtbefindende til en vis Summa aarlig at paalægges, om de vil have Tjeneste af mig, og derhos at jeg maa nyde fri Fragt paa hvad jeg, naar Rum er i Skibene, vil hjemsende til fornødne Tings Indkjøb for mig og sammes Oversendelse; thi skal jeg obligeres at betale Fragt og taale ved Tøjets Skadetagelse Pengenes Forlis foruden, som jeg ved mit Tøj, jeg selv førte med mig, erfarede til henimod 300 Rdl., veed Gud, det er for tungt og umuligt at kunne præsteres efter Fordring af nogen Præst, her in statu quo hidkommer; og

¹⁾ Se Hist. Tidsskrift IV, 202. Oldendorphs Gesch. der Mission, S. 702.

kan det ikke ske, maa jeg nødes til, som jeg og af min Biskop haver bedet, at skaffe mig kongl. Permission at rejse hjem. Og da er det Synd, at skikkelige Mennesker, som kan tjene hjemme sit Fæderneland, paa den Maade her at tjene som Præst skal hidsendes; og jeg formoder da, at andre lærer da af min Skade at blive kloge. Gud veed min Villie i at gjøre, hvad jeg kan; men her at leve af andres Brød, som en Betler, da jeg (Gud ske Ære) i mine unge Aar har kunnet fortjene det rigeligt, falder mig nu altfor tungt, ja da jeg daglig kan tære paa mit eget, som jeg ved Guds Velsignelse har fortjent hjemme, ja deraf over 1000 Rdl. ladet bringe hidover til min Istand-sættelse, som dog her, i Henseende til alle Tings Kostbarhed, ikke forslaar imod 200 Rdl. hjemme, dette er ganske vist, som ved Overregning rigtig befindes¹⁾.

I højt respective Herrer, jeg tviler ikke paa, at [I] jo af foregaaende endel vil dømme, at jeg maa være et meget ufor nøjet Menneske; men jeg beder om Pardon, skjønt jeg siger Sandhed og til Eders og Landets Bedste, saa vidt jeg begriber det; thi hvad Profit er derudi, at de fleste, som hidsendes, saaledes mest af Mangel hendør for Eder. I og Landet fattes derved tro Undersaatte, ja Landet derimod besættes med fremmede Potentaters Folk, ja de ugudeligste Engelske, som maa rømme fra deres egne Lande for ugudelige og livløse Gjerningers Øvelse. De har og svoret sin Konge en Ed, og hvor ugudelige de ere, saa skulde de snarere hjælpe I høje Herrer til at miste end beholde Landet, saasnart Lejlighed gives, formedelst samme Ed, de har gjort, som her let kan mærkes; og er da ikke alle Eders saa store Omkostninger med de faa Sjæle, her er, i daglig Fare! Jeg vil derfor og herved give tilkjende,

¹⁾ Ifølge Meddelelse af Pastor Lose anbefalede Raadet paa St. Croix 28. Sept. 1741 Præsten Stoud til at faa Tillæg i hans Løn, da han havde klaget over, at han ikke kunde leve af den ham tilstaaede Løn, 220 Rdl. aarlig, skjønt Menigheden ofrede efter Evne. — Om han fik det begjærede Tillæg, vide vi dog ikke.

hvad Menage til stor Fordel for baade I høje Herrer og Landets Opkomst efter min Mening kunde bruges, da her nu skulde bygges Kirke, Skole, Hus til Præst etc. da, saasom det ikke er sket endnu, haver jeg bedet Gouverneuren at opsætte det (her fattes og Materialier dertil, som ikke uden stor Bekostning fra de engelske Eylænder er at bekomme, saasom de har taget ved seneste Orcan overmaade stor Skade og derfor haver fornøden selv, hvad de af saadant kan have) men da ved et godt stort Hospitals Indretning efter den Maade, som i Friderichsborgs By er, da for det første (til Landet kan bringe store Indtægter) deri baade kunde være Kirke, Skole, Hus for Præst og andre, ja Spiseqvarter baade for syge og friske, ja enhver nyde fornøden Vederqvælgelse. Her ligger jo saa mange udyrkede Grunde, hvoraf kunde gives en til alle Slags Creaturers Anskaffelse og Avling, til frisk Mad og Underholdning, til salt Kost, som her foruden er kuns slet, ja derhos ufordøjelig, er umulig at Folk kan leve ved, allerhelst syge. Og vil Gud jeg lever, skal jeg næst vor kjære Hr. Gouverneur Moth¹⁾ og Hr. Casserer Nissen, som jeg begge ikke nok kan berømme (dette maa jeg dog bede, at I høje Herrer Directeurer behage at bede Hr. Gouverneur Moth med allerførste at komme herover at blive, thi Hr. Nissen kan intet gjøre uden hans Ordre, og de urolige Hoveder, vi have at drages med, tillade ikke hans Fraværelse; og kommer han ej snart, begjærer Hr. Nissen sin Afsked, som han er forarsaget til, thi han gaar hver Dag med Frygt paa Livet iblandt dem) drage Omsorg derfor, ja selv se at faa andre til at contribuere dertil maaske baade Negere og Qvæg. Det er kun, at Bygningen i Henseende til Tømmerværket jo før jo hellere hjemme efter Friderichsborgs Hospitals Tegning kunde indrettes og tilhugges, og et Sidehus dertil, ligesaa langt som Hospitalet selv er, nemlig til gode Logementer og Provisions-Kamre etc. Og skal da dertil alting

¹⁾ Han døde 13. Aug. 1746 (meddelt af Pastor Lose).

her blive istandsat paa bedste Maade. Ja at ej nogen skal præterendere for stor Løn derfor, tilbyder jeg mig selv, skjønt jeg er Præst, som en Hospitals-Forstander og at bo derudi. Jeg haver til Murstens og Tømmerets Bekostning og Tilhugning hjemme efterset, hvad Capital dertil kunde bruges, da mener jeg at kunne laanes for Rente Kirkens Penge paa St. Thoma, som er vist til 1739 Aars Udgang Capital af 1746 Rdl., ja kunde de fattiges Penge der, som til samme Aars Udgang er 2210 Rdl., og Hospitalets, som er 2369 Rdl., lægges sammen til et Hospitals Indretning og Udredning paa hvert Sted (men en af Summerne burde dog være urørt, om muligt var, for at indkjøbe her dertil andre fornødne Ting etc.) var det en særdeles ønskelig Gjerning til stor Frugt baade for I høje Herrer og Landet; og hvad, om maatte offereres dertil de store Bøder, paa Eylænderne herefter gives, [men] nu dog ikke falde saa store som tilforn¹⁾.

Tag denne min ydmygste Proposition vel i Betragtning og læg Haanden paa den Gjerning! Derved skal i Tiden mærkes stor Velsignelse. Herren give Eder da Lykke dertil jo før jo bedre, og i det ringeste lad os vide med første Eders behagelige Villie og Mening derom, og dernæst se saa at skaffe os skikkelige og brave Folk, særdeles Præster og Skoleholdere, herud, som kan, i Henseende til de sidste, leve af den Sold, de faar. Hvad de kan fattes, skal jeg ved Guds Bistand, om jeg lever, se at skaffe dem ved Menighederne, naar de ere ikkun dygtige Karle, fornemmelig derhos skikkelige, som og kan forestaa Sangen i Kirken. Kunde Studenter faas — forstaa ikke Dagdrivere eller Homines ad nullam rem utiles, som de, her ere udskikkede og avancerer derfor mest til Soldater, og hvilke jeg ikke kan bruge til noget, maa derfor selv holde Skole, paa hvad

¹⁾ Stouds Andragende synes at have virket saa meget, at der i Juni 1743 blev kjøbt en Grund til Anlæg af et Hospital paa St. Thomas, »Hospitalsplantagen«, som endnu er offentlig Ejendom, hvor paa Hospitalet findes. (Lose.)

Sted jeg er, om Dagen fra 7—9 a 10, undtagen hellige Aftener, læse for Negere eller de Sorte, som jeg alt haver over et 50 af, som begynder at læse; men jeg fattes nu alt og til dem Bøger, maa derfor bede om en 300 Abeceder og ligesaa mange Catechismi, og 20 a 30 smaa Bibler, og kunde jeg i Tiden faa vores Catechismi Forklaring, i hans Majestæts Riger og Lande nu bruges, oversat i Hollandsk, ønskede jeg det gjerne. Heraf kan nu mærkes, hvor fornøden gode Karle ere her, ja og at kunne hjælpe Præsterne ved Sygdom og andre Lejligheder; og naar saadanne Karle kunde faas, skulde jeg gjerne se at faa dem i Stand satte ved brave Folks Børns Information, særdeles i Latinitet og Regning og Skrivning, som de ellers maa give saa mange Penge for ved Børnenes Hjemsendelse til Europa.

Naar Præster skal kaldes her til Vestindien, da, om mit Raad maa følges, beder jeg at søge Hans Majestæt (Personerne uafvidende) for de, som ere Hørere ved Frederichsborgs latinske Skole; der findes, I høje Herrer, altid Karle, som ere gode og øvede baade i at prædike og læse for Børn, ja skrive og regne og forestaa Sangen. Men for Guds Skyld, vil I have brave Folk, saa se ej paa saadan Menage, som foraarsager Mangel paa Levned-Brød for saa brave Folk; saadanne, som synes, store Bekostninger, derpaa anvendes, høstes igjen i Tiden med velsignet og overflødig Rente etc.

Jeg maa til Slutning bede om en liden Nyaars-Gave til vor Kirkes Brug, som er en ny Messehagel eller Chorkaabe og Messesærk og Alterdug, som, naar Tøjet dertil maa oversendes, her kan blive syet. Til St. Croix er slet intet uden det, som for saa mange Aar til allerførste lutherske Præst paa St. Thoma er bekostet, og kan enhver vel tænke, hvordan det efter saa mange Aars Brug ser ud. Jeg skammer mig ved, hver Gang jeg skal tage det paa, for fremmede, som tit kommer for at beskue vor Guds-tjeneste, og det kan næppe hænge sammen. Messehagelen

haver været Guld-Brocade med rødt Taft underforet, og naar andet faas her, kan dette lægges hen til Brug for det første for St. Jaen, hvor ej saa tidt Tjenesten forrettes, og ej kommer saa mange fremmede.

Nu den barmhjertige Gud velsigne Hans Excellence og samtlige I høje Herrer med al aandelig og legemlig Velsignelse i dette nye og efter Guds behagelige Villie i mange paafølgende Aar, ja benaade Eder med Visdoms og Aabenbarelses Aand til hans Villies Erkjendelse, at I ved Guds egen Direction saaledes selv maa dirigeres, at alting I høje Herrer vedkommende baade hjemme og her til Guds Ære maa befordres, og I da vist hente baade aandelig og timelig velsignet Frugt paa Jorden, og omsider evig Salighed hos den treenige Gud i Himmelen. Det skal være min Forbøn og Nyaars Ønske, jeg til min Herre og Gud for

Hans Excellence

og samtlige

St. Croix højædle, velbyrdige og velvise
d. 11 Januarii 1741. høje Herrer

stedse som en troende Forbeder
skal frembringe, og ellers er Deres
underdanigste og pligtskyldigste Tjener
H. J. O. Stoud.

Afskriftens Rigtighed er bevidnet af N. Albek.

Hertil knytte vi følgende »Resolution« fra samme Tid, som ogsaa er bevaret af Albek:

Resolution og Besked

paa de mæhriske Brødre Christian Gottlieb Israels¹⁾ og Georg Webers samt hans Ægte-Kone Maria Elisabeth²⁾ til

¹⁾ Denne Mands mærkelige Historie findes udførlig fortalt i Oldendorphs Geschichte der Mission der evangelischen Inseln S. Thomas, S. Croix und S. Jan, S. 624 ff.

²⁾ Ogsaa om dette Ægtepar findes udførlige Efterretninger i samme Skrift (se Regist.).

mig afsendte Skrivelse de dato St. Croix d. 30de December 1740.

Min Inspecteur Søren Sommer paa St. Croix har disse mæhriske Brødre, navnlig Christian Gottlieb Israel og Georg Weber, tillige hans Ægte-Kone Maria Elisabeth, al bevaagen Villie at bevise, og dem efter deres Begjæring i Ro at lade bo paa det Sted, hvor han dem har henvist, og de dem nu med hans Consens have paabygt. Med den Condition, at bemeldte mæhriske Brødre paa deres Side sig ordentlig og fredelig holder, ikkun deres Næste med Skole [at] holde, bede, arbejde og en god Exempel betjene, belære og opbygge; men al Stridighed med Præste, Øvrighed og Habitanter paa det yderste at formiede¹⁾, og Negerne ikke paa saadan Maade til sig trække, at de ikkun sædvanligt, under Prætext i Skole at gaa og Christne at blive, deres Frihed søge og og deres Herres Arbejde lade ligge. De forlangte hollandske²⁾ A-B-C Bøger erholder de med dette Skib og kan paa Begjæring af samme og andre aandelige Bøger flere bekomme. Saa kan sig og paa St. Croix saamange mæhriske Brødre etablere, som der vil, og ovenmeldte Maade al bevaagen Villie forvente. Og tilbyder jeg 4 af de samme som Skolemestere paa St. Croix aarlig med 72 Rdl. at belønne, NB ifald de sig skriftlig vilde reversere intet imod den rene evangeliske augsburgske Confession at lære eller foretage. Førsløv d. 27de Juni 1741.

C. A. v. Plessen³⁾.

¹⁾ Vermeiden. I det hele indeholder Stykket mange Germanismer.

²⁾ Hollandsk var en Grundbestanddel i det kreolske Sprog, som Negrene talte.

³⁾ Denne var Ejer af den »plessenske Plantage« paa St. Croix, paa hvilken Israel og Weber arbejdede blandt Negerslaverne.

Danske Præster paa St. Croix 1735—69¹⁾.

Gunder Syndermann²⁾ (1735—6) var født 18. Oktober 1708 i Nykjøbing i S. og var en Søn af Christian S. og Hustru Kirstine Gundersdatter. Han gik først i Kjøbenhavns og siden (fra 1724) i Frederiksborg Skole, fra hvilken han 1728 afgik til Universitetet, dimitteret af Rektor Torkel Rasmussen Grænovius. Strax efter at være bleven Student overtog han, fattig som han var, en Plads som Huslærer hos Præsten Jesse Sadolin i Ramløse, hvor han var i 3 Aar. Imidlertid tog han 1729 den filosofiske Examen. 1731 forlod han Huslærerposten og blev Alumnus paa Regensen. 3. April 1734 tog han theol. Attestats med H. ill.; hjalp siden i et Aars Tid Præsten Kaasbøll ved Helliggejstes Kirke i Kjøbenhavn med hans Prædikener, indtil han af det vestindisk-guineiske Kompagni blev kaldet, og 29. Okt. 1735 kgl. konfirmeret som Præst for St. Croix. Inden han drog ud, giftede han sig. Vi vide ikke, naar han ankom til Øerne; men hans Virken her blev kun meget kortvarig. Da Præsten N. F. Bang paa St. Thomas nemlig døde 14. Juni 1736, blev Syndermann kaldt over for at begrave ham. Dette skete; men d. 25. Juni s. A. døde han selv paa St. Thomas, og Dagen efter hans Kone, der havde fulgt ham over til denne Ø, der paa den Tid var en sand Mordergrube for danske Præster.

Hans Jacobsen Ottesen Stoud (1740—49), hvem vi skyldte den ovenanførte Indberetning, var født 22. Sept. 1707 i Christianssand, hvor hans Fader, Mag. Otte Stoud, da var residerende Kapellan; Moderen, Ingeborg Beermann, var en Datter af Byfoged Hans Jacobsen i Christianssand.

¹⁾ Hvad her kan ydes, grunder sig navnlig paa vedkommende Præsters kortfattede »Vita« ved deres Ordination (i Sjælands Bispearkiv), dels paa velvillige Meddelelser fra Pastor E. V. Lose i Skeby, der tidligere selv har været dansk Præst i Vestindien.

²⁾ Saaledes kalder han sig i sit Vita i Bispearkivet; Pastor Lose meddeler efter Optegnelser fra Vestindien, at han hed: Gunder Thomas S.

Da Faderen (som var en Søn af Biskop Ludvig Stoud i Christianssand † 1705) 1716 var forflyttet til Præsteembedet i Hvidesejd i Telemarken, fik Sønnen en Privatlærer, der underviste ham i 2 Aar, indtil han kom i Skeens Skole, som han besøgte i 3 Aar. Derpaa tog Faderen ham hjem for, med Understøttelse af sin Medtjener, Hr. Boye Norman, selv at undervise ham, indtil han 1724 — altsaa samtidig med ovennævnte G. Syndermann — blev sat i Frederiksborg Skole. Han kom i 3die Lektie; men efter et Aars Forløb rykkede han op i Mesterlektien, hvor han i 3 Aar nød Undervisning af Rektor, Mag. Torkel Grænovius. Den særdeles hædrende Omtale, som Stoud i sin ovenfor meddelte Forestilling giver Frederiksborg Skole, vidner om, at de Aar, han tilbragte her, have været frugtbringende for ham. 1728 afgik han til Universitetet og tog Aaret efter filosofisk Examen. Men Fattigdom nødte ham til at modtage en Huslærerpost hos den som dansk Poet ikke ubekjendte Præst, Hr. Jørgen Friis i Helsingør i Nordsjælland, hvor han var et Par Aars Tid. Imidlertid døde hans Fader 1. Jan. 1731 i Kjøbenhavn, hvor han opholdt sig i Anledning af endeløse Stridigheder og Processer, som han havde med sin Menighed¹⁾. Sønnen maatte nu rejse hjem for at være Moderen til Bistand i hendes pinlige Stilling blandt de forbitrede Bønder i Hvidesejd²⁾. 1732 kom han tilbage til Kjøbenhavn. For at opnaa akademisk Understøttelse tog han Baccalaurgraden, hvorpaa han fik Regensen, som han havde i 3 Aar. Imidlertid søgte han Erhverv ved Undervisning, og da hans Regentid var omme, flyttede han til Jacob Fosie, Organist ved Holmens Kirke, hvis Børn han underviste. At han har slidt meget i det, viser hans (ovf. S. 61) anførte Ytringer om, at han ved sit Arbejde havde

¹⁾ A. Faye, Christianssand Stifts Bispe- og gejstlige Historie, S. 303 ff. Holm, Danmark-Norges Hist. i Fred. IV's sidste ti Regeringsaar, S. 388.

²⁾ »ad succurrendum Matri sub jugo litis cujus qvasi gementi et fere succumbenti« (siger St. i sit Vita).

samlet sig en lille Kapital. Imidlertid havde han faaet theologisk Attestats og snart efter blev han af Direktørerne for det vestindisk-guineiske Kompagni kaldet til Præst paa St. Croix, kgl. konfirmeret 29. April 1740. Syndermanns Skjæbne afskrækkede ham altsaa ikke. Da det omtales 1742, at Stoud var brystsvag, er han mulig netop gaaet til Vestindien, i Haab om at det varme Klima skulde være gavnligt for ham.

Kort efter hans Ankomst til Øerne¹⁾ døde Præsten S. U. Heldt paa S. Thomas 14. Sept. 1740. Stoud begravede ham og blev derefter konstitueret til ogsaa at betjene de Danske paa St. Thomas og St. Jan, og da der var flest Danske paa St. Thomas, maatte han indtil videre forblive der. For at betjene de to Øer foruden St. Croix fik han et Tillæg i sin Løn af — 15 Rdl. 1742 fik han efter Begjæring udsendt en Kalk og Disk, da de gamle Kirkekar kun vare brugbare ved Beretelser. I Vestindien ægtede Stoud »den højædle og velbegavede Matrone« Magdalene Hall. 1743 fik han Sæde i »Sekreteraadet« i gejstlige Sager. Hans ovf. meddelte Forestilling til Kompagniet giver en fordelagtig Forestilling om hans Virkelyst til det almene Bedste. Navnlig ses han at have taget sig af Negerslaverne, for hvilke han holdt Skole, et Vidnesbyrd om, at i det mindste enkelte danske Præster have øvet en Art Missionsvirksomhed, inden den egentlige dansk-lutherske Mission for de vestindiske Øer 1757 oprettedes²⁾. 1746 kom 3 Studiosi ud til Øerne som Skrivere og for i fornødent Fald at assistere i Kirke og Skole.

For øvrigt vedblev Forholdene paa Øerne i Stouds Tid at være saa slette i materiel Henseende som vel muligt. Den ene Gang efter den anden foreholdt »Sekreteraadet«

¹⁾ 8de Søndag efter Trinit. 1740 holdt Stoud sin Tiltrædelsesprædiken paa St. Croix (Lose).

²⁾ Om denne Mission, som var adskilt fra Præstegjæringen for den danske Koloni, kan henvises til Pastor Loses ovf. S. 55 citerede Afhandling.

Kompagniets Direktører, at paa den Maade, hvorpaa de administrerede, vilde Kolonien snart blive ødelagt. I et Brev af 3. Febr. 1748 til Direktørerne bad man sig fritagen for at faa udsendt til Kompagniets Tjeneste Folk, der vare halv raadne af Liderlighed, før de kom ud. Og i et andet Brev fra samme Aar ytrede: »Hvis Landets Affærer blive ved som nu, var det bedre, om vi aldrig havde vidst af Kompagniets Tjeneste at sige, end mindre at være deri. Folk rejse bort, Produkterne kunne ikke afskibes, da de kun maa sendes i Kompagniets Skibe, og Kompagniet sender ingen Skibe. Vi i Sekreteraadet ere snart de eneste Betjente, der ere tilbage. Her er ingen Kontorister, ingen Byfoged, og kun een paa Grund af slet Levned ubrugelig Underembedsmand«. Atter i et andet Brev fra samme Aar: »Vi maa rent ud erklære, at vi ikke længere vide, hvad vi skulle gjøre eller lade; thi intet sendes os at leve af andet end Løfter og en Del Ordre om at hindre Indbyggerne i at tjene deres Brød. Landet lider Mangel paa alt, Indbyggerne forlade Landet, Kompagniets Sukkere smelte bort i Pakhusene, og allerede er tabt for 40—50,000 Rdl.; men herudi er de Herrers Villie sket¹⁾«.

Under saadanne Forhold tilbragte Stoud, der sikkert havde været en bedre Skjæbne værdig, sine sidste Aar. 1748 var han meget svag og maatte oftere forsømme sin Prædiketjeneste. 23. Sønd. e. Trin. var han dog paa St. Thomas for at tage Præsten Frick til Alters. I hele December var han »dødelig syg«. Nytaarsdag 1749, da han sidste Gang prædikede, besvimelede han to Gange og døde den paafølgende 9. April. Endnu findes der paa St. Croix den af Tidens Tand medtagne Ligsten over ham, som hans Hustru († 23. Aug. 1769) lod lægge, og hvor hans Levnedsomstændighed temmelig udførlig meddeles. Af Indskriften skal Begyndelsen anføres:

¹⁾ Medd. fra Pastor Lose.

Hic quiescit, qui nunquam, ex quo vir factus, in Evangelio propagando quievit, quique in ardens proferendo religionis studium occupasset animum in patria mollius, et fortean diutius vivere atque tranquille quiescere potuisset, plurimum reverendus et sanctus DN. IOHANNES IACOBVS STOVD, evangelio per novennium fictus antistes ecclesiæ in insula sanctæ Crucis, totidem annis portavit patienter crucem, quam in hac novi orbis Sardinia anno ætatis XLII reptus cum corporis exuviis deposuit. — Spørg, Læser, Sjøland, St. Croix, St. Thomas og St. Jan, om Du i hellig Iver en Mand hans Lige finde kan! Vil Du, Landsmand, vide mere om den salige Guds Tjener? (Derefter følger nu Hovedpunkterne af hans Levned, hvoriblandt, at hans eneste Broder var Præsten Ludvig Stoud i Kjeldby paa Møen.)

Andreas Bjergboe (1749—50) blev Stouds Eftermand. Han var født 1715, tog 1745 theol. Attestats med H. ill. Blev 22. Juli 1749 kaldet af Kompagniet til Præst paa St. Croix og fik 1. Aug. kgl. Stadfæstelse. Udstedte 16. Okt. s. A. Revers om, at han vilde forblive 6 Aar i Vestindien. Han skal have været en Broder til den tidligere Præst paa St. Thomas, Svend Bjergboe, der nedenfor skal omtales. Hans Tid blev ikke lang; den 16. Sept. 1750 kom han fra St. Croix over til St. Thomas for at berette sin Embedsbroder, Præsten Æreboe; men her døde han selv 19. Sept. s. A.

Den 23. April 1751 blev Søren Thorbull kaldet til Præst paa St. Croix (kgl. konf. $\frac{3}{5}$) og ordineret den paafølgende 12. Maj. Men han kom slet ikke til at rejse ud, da han byttede Kald med efterfølgende¹⁾.

¹⁾ S. Thorbull var født i Ribe 1719, Søn af Strandrider Gravers Madsen Th. Efter dennes tidlige Død ægtede Moderen Hans Jørgensen, der var ansat ved Amtstuen i Ribe. Sønnen kom 1732 i sin Fødebys Skole, hvorfra han 1743 afgik til Universitetet, dimitteret af Rektor Chr. Falster, der paa en faderlig Maade havde taget sig af det fattige, unge Menneske. To Aar efter tog han Philosophicum og $\frac{6}{5}$ 1749 theol. Attestats med Non cont. $\frac{6}{5}$ 1751 kaldtes

Søren Aagaard Paludan (1752). Denne maadelige Person, som det vilde være behageligst rent at gaa forbi, var født 26. Juni 1718 i Lomborg ved Lemvig, hvor hans Fader, Jens P., var Præst; Moderen hed Anne Aagaard. 1734 blev han med to Brødre sat i Viborg Skole, hvorfra han 1737 afgik til Universitetet. Efter at have taget Philosophicum var han Lærer og Hjelpeprædikant. 1744 tog han theologisk Attestats og Aaret efter blev han personel Kapellan hos Konsistorialraad Jermin, der var Præst i Hjerm, Gjemsing og paa Vønø. Men her teede han sig meget ilde, saa Præsten var i største Vaande med ham og raadførte sig med Biskop H. A. Brorson om, hvorledes han kunde slippe af med dette uværdige Subjekt. Da Bispnen imidlertid erklærede, at hans Remotion kun kunde ske ved Dom, saa maatte Jermin beholde ham, til han 27. Febr. 1750 blev kaldet til residerende Kapellan i Grenaa. Han giftede sig nu (¹⁵/₄ 1750) med Inger Marie Lassen. Men det var neppe noget godt Tegn, at han for at komme bort fra Grenaa byttede med den ovennævnte Thorbull. Den 6. Aug. 1751 blev han kaldet til Præst paa St. Croix, 23. Okt. s. A. indførte han sit Vita i Protokollen i Sjællands Bispearkiv; men først 27. Decbr. s. A. afsejlede han til Vestindien. Den 20. Marts 1752 tiltraadte han paa St. Croix. Han havde forpligtet sig til at blive derude i 6 Aar; men ved sit slette Levned og sin uordentlige Embedsførelse blev han langt tidligere en Umulighed. Den 30. Decbr. 1752 maatte han nedlægge Embedet; endnu et halvt Aar efter fandtes han paa Øen; men hvad hans senere Skjæbne er bleven, er os ikke bekjendt.

han til residerende Kapellan i Grenaa. I dette lille Embede sad han i mange Aar, indtil han 1765 blev personlig Medhjælper for Præsten Jens Halse i Nykjøbing paa Mors med Løfte om Succession. Ved den nævnte Præsts Død 1767 blev han da Sognepræst og Aaret efter Provst. Han døde 1783. (Jvfr. Wiberg I, 474. II, 485.)

¹) Se Kirkehist. Saml. I, 184. Jvfr. Wiberg I, 474.

Ved denne uværdige Præst kom de kirkelige Forhold paa St. Croix vistnok i dybt Forfald. I flere Aar synes der slet ingen dansk Præst at have været paa Øen. Rigtig nok findes, at Hans Vilhelm Steenberg blev kaldet 3. August 1753 og 10. Okt. s. A. udstedte den Revers, som den Gang sædvanlig krævedes til Sikkerhed for, at Præsten vilde blive et vist Antal Aar paa Stationen. Men for Resten vide vi intet om, at han er kommen ud eller har været i Funktion¹⁾; derimod berøres det, at danske Beboere af St. Croix maatte rejse til St. Thomas, naar de vilde gaa til Alters. Imidlertid fik den danske Menighed paa St. Croix 1753 en Kirke, medens man hidtil havde maattet nøjes med et Kammer i Fortet til Gudstjeneste. Det var Præsten fra St. Thomas, som indviede den²⁾.

¹⁾ Medd. af Pastor Lose. I Vitaprotokollen i Sjæl. Bispearkiv forekommer Steenberg ikke. I Lorcks Beiträge zu der neuesten Kirchengeschichte II, 95 siges, at Bötzw, der kom ud 1755, afløste Hr. Paludan. Steenbergs Kaldsdag er anført efter Elvius, Danmarks Præstehistorie, S. 685.

²⁾ »Kirken i Christiansted havde forresten staaet der, endda før vi Danske fik Øen. Der, hvor nu Christiansted ligger, laa ogsaa i de Franskes Tid en By (Navnet kjender jeg ikke), og da den franske Coloni med Vold ødelagdes af selve den franske Konge 1695, hvorefter Øen laa saa omtrent øde indtil 1734, er det forklarligt nok, at den forladte franske Kirke ikke var i god Stand i 1734. Men at den stod der, og at af og til vore Præster brugte den som Begravelsessted, bevises af vore Kirkebøger. Uomstødeligt godtgjort er det derimod ikke, at det var den, som vi siden istandsatte og indviede i 1753; men medens alt taler derfor, er der intet, som taler derimod. Byen fra den franske Tid var meget lille og kan kun have haft een Kirke. I vor Tid blev der af Episcopale og andre Kirkepartier bygget adskillige; men den franske Kirkeruin var Guvernementsejendom og kunde ikke røres af de fremmede Troesbekjendere, medens den, da Kammeret i Fortet blev for lille for Menigheden, frembød sig selv som Emne for det Kirkehus, hvortil vi trængte. Man har heller ingen andre Steder kunnet paaavise Fundamenter for noget, der kunde have været den gl. franske Kirke. Vor Kirke var 87 Fod lang, 29 Fod bred, udvendigt Maal, var overordentligt tarvelig, fik Døbefont 1760, Glasruder 1782, Taarn 1796. Hvad der ogsaa taler for, at det var den gamle

I Aaret 1754 foregik den for de vestindiske Øer vigtige Forandring, at Kongen købte dem af det vestindisk-guineiske Kompagni. Dette havde til Følge, at Øernes højeste Styrelse nu blev en anden, end den før havde været. Forskjellige nye Foranstaltninger bleve truffet¹⁾, og Missionsvirksomheden blandt Negerslaverne, som tidligere havde været overladt til Herrnhuterne eller de mæhriske Brødre, blev nu ogsaa taget op af den danske Regjering, skjønt rigtignok fra Begyndelsen af paa en meget ubehjælpelig og derfor næsten virkningsløs Maade. Herom skal imidlertid ikke tales videre, da dette Emne fornylig er behandlet af en kyndig Haand²⁾. Derimod skulle vi endnu omtale nogle af de danske Præster, der virkede efter den ovennævnte Forandring i Øernes Styrelse.

Johan Bøtzow (1755) var født 21. Oktober 1726 i Væggerløse paa Falster, hvor hans Fader, Rasmus B. († 1748) var Landmand. 1742 kom han i Nykjøbing Skole, hvorfra han 1749 afgik til Universitetet. Efter 1750 at have taget Philosophicum og Baccalaurgraden afrejste han 4. Maj 1751 fra Kjøbenhavn til Finmarken for at overtage en Lærerplads i Amtmand Matthias Collets Hus. I Sept.

Ruin, vi brugte, er, at Murene, 40 Aar efter at vi tog Kirken i Brug, krævede en Reparation, der tog 2 Aar, og dog vare Murene daarlige igjen efter andre 22 Aar. Kirkeklokke, som dog ikke hængtes i Taarnet, kom 1793. Indtil da ringedes der til Kirke med Fortets Signalklokke. Indvielsen af selve Kirken, (der nævnes ingen Grundstenlæggelse, hvad ogsaa taler for, at det var den franske Kirke), hvorved Kirken fik Navn af Den Herre Zebaoths Kirke, skete ved Præsten Frick fra St. Thomas — et Vidnesbyrd om, at der paa den Tid ingen dansk Præst var paa St. Croix. Den 1753 indviiede Kirke blev forladt 1834 og er nu Militærdepot og Bageri«. (Medd. af Pastor Lose.)

¹⁾ Blandt andet blev ved et kgl. Reskript af 31. Marts 1755 anordnet, hvorledes gejstlige Sager skulde paakjendes paa selve Øerne, fra hvilken Ret der kunde appelleres til Højesteret i Kbhvn. (Rosenvinge, Saml. af Anordn. vedk. Gejstligheden III, 524.)

²⁾ Pastor E. V. Lose i ovf., S. 55, anf. Afhandling.

1754 kom han tilbage til Kjøbenhavn, hvor han 3. Decbr. s. A. tog theologisk Attestats. Kort efter blev han af Missionskollegiet erklæret dygtig til at udsendes som Medtjener i Ordet til Vestindien. Naar han udtrykkelig omtales som udset til Medtjener eller Kapellan, hænger det vistnok sammen med, at den tidligere nævnte Præst, H. V. Steenberg, af en eller anden Grund ikke har kunnet fungere. Efter at være kaldet af Kongen 8. April 1755 blev Bøtzow ordineret 18. April s. A. — Denne Mands Virksomhed blev af kort Varighed. Hans Død indberettes nemlig allerede i en Skrivelse fra St. Croix af 12. Novbr. 1755. Han kaldes ved denne Lejlighed »Missionær«, og da vi ovenfor saa', at Missionskollegiet var hørt om hans Udsendelse, saa er det rimeligt, at han har haft det Hverv ogsaa at virke blandt Negrene.

I et Brev af 17. Okt. 1755 hedder det: »Til at være Kapellaner eller Medarbejdere paa Hs. Maj.s Eilande i Amerika ere de nu med Fragtskibet Vesuvius udgaaende, Hr. Peder Gutfeld og Hr. Hans Schousboe, allernaadigst antagne paa samme Vilkaar som Hr. Bøtzow, saa at hver af dem nyder aarlig i Gage fra Bestallingens Dato 200 Rdl.« Om disse to Mænd kan følgende Oplysninger meddeles.

Peder Gutfeld (1756—59) var født i Bregnerød Kro i Farum Sogn 11. Decbr. 1727. Faderen, der sidst var Ridefoged paa Esrom, døde tidlig. 11 Aar gammel kom Sønnen i Frederiksborg Skole, hvorfra saa mange vestindiske Præster ere udgaaede. Han var et hurtigt Hoved, og der fortælles, at »Lærerne admirerede hans hastige Fremgang i alle Videnskaber, i Poesi overgik han dem endogsaa¹⁾«. Men da han var 16 Aar, paakom der ham en ubetvingelig Lyst til at gaa paa Æventyr. Han flygtede fra Skolen og kom

¹⁾ Rhode, Haderslev Amts Beskrivelse, S. 474. Naar der her og andensteds siges, at Gutfeld var født paa Esrom, da strider det mod hans egen Angivelse i hans Vita i Sjæl. Bispearkiv.

til Holsten, hvor han lod sig hverve til Soldat. I 3—4 Aar stod han nu ved Jydske Regiment. Men da han havde faaet nok af denne Fornøjelse, lykkedes det ham — formentlig ved Velynderes Forbøn — at opnaa kongelig Tilladelse til at slippe ud af Soldatertrøjen. Som den forlorne Søn vendte han nu tilbage til Frederiksborg Skole, og gjorde sig nu en saadan Flid, at han allerede Aaret efter (1749) kunde afgaa som Student til Universitetet. I 5 Aar havde han Regens og Kommunitet, medens han samtidig virkede som Privatlærer¹). 10. Maj 1755 tog han theologisk Attestats (Non cont.) og snart derefter modtog han (29. Aug. s. A.) Udnævnelse til Kapellan paa St. Croix. Ordinationen foregik 7. Okt. s. A. og strax derefter maa han være rejst ud; thi allerede den 25. Jan. 1756 holdt han sin Tiltrædelsesprædiken. Da han vel har ønsket, at hans Venner i Hjemmet skulde have Lejlighed til at læse denne Tale, udgav han den samme Aar i Kjøbenhavn²). Og det kan ikke nægtes, at den giver en udmærket Forestillingen om Forfatterens Begavelse. Den er meget lang (47 trykte Sider), men ingenlunde trættende. Sikkert er den udarbejdet under Overrejsen. Det mærkeligste ved Talen er, at den ikke ligner sin Tid, men snarere de Prædikener, som holdes i vore Dage.

Den 20. Aug. 1756 fik Gutfeld ligesom hans Kollega, Schousboe (s. ndf.), Udnævnelse som »Kompastor«, og efter at de i Forening havde gjort Forslag til Biskop Harboe om, hvorledes Arbejdet skulde fordeles mellem dem, og om forskellige andre Ting, vedrørende en heldigere Ordning af de vestindiske Kirkeforhold, saa udkom et kgl. Reskript af 24. Dcbr. 1756, der sikkert væsentlig kan be-

¹) Kirkehist. Saml. 4. R. I, 760.

²) Indgangs-Tale over de Ord 1. Joh. Epist. 4 Cap. 11 Vers. Ved sit Præstelige Embedes Tiltrædelse, holdt paa 3die Søndag efter Hellig-Tre-Kongers-Dag, den 25 Januarii 1756, for den Lutherske Meenighed paa den Kongelige Danske Øe St. Croix i America, af Peder Gutfeld. Kbh. 1756.

tragtes som Stadfæstelse af de af Præsterne gjorde Forslag, da det har et mere praktisk Tilsnit end det meste af, hvad man ellers lavede i Kjøbenhavn, uden indgaaende Kjendskab til de særlig vestindiske Forhold¹).

Under 27. Okt. 1758 udnævntes Gutfeld til Præst i Toftlund i Tørninglen; men først i April 1759 fik han Efterretning om Forflyttelsen. Han tog da Afsked fra Vestindien og kom i Juli s. A. til Kjøbenhavn. Da han derfra skrev til Bispen i Ribe og bad om Tilladelse til at blive en Tid i Kjøbenhavn for at afsætte sine fra St. Croix medbragte Sager, fik han til Svar, at Præsten i Højrup forsynede Embedet paa hans Regning²). Imidlertid kom han først i November til Toftlund. Nogen Tid efter ægtede han en Datter af Provst Augustinus Chrystalsin i Nabopastoratet Beftoft og Tislund. Da Svigerfaderen ønskede at trække sig tilbage fra Embedets Forretninger, blev Gutfeld 18. Juli 1760 udnævnt til hans Medtjener med Successionsret, men tiltraadte dog, som det synes, først efter Svigerfaderens Død i Marts 1761. Hans ovennævnte Hustru døde 1762 efter $\frac{9}{10}$ 1761 at have født den som Holmens Provst siden bekendte Søn, Fred. Chr. Gutfeld. Da G. senere vilde ægte hendes Søster, Andrea Pauline, mødte han svære Hindringer. Efter den da gjældende Lovgivning var det nemlig ikke tilladt nogen at ægte sin afdøde Kones Søster. Gutfeld søgte baade det danske og det tyske Kancelli om Dispensation, men fik bestemt Afslag³). Men saa udkom i Struensees Tid Anordningen af 27. Decbr. 1770, hvorved slige Ægteskaber tillodes, og nu kunde han endelig ægte

¹) Reskriptet er meddelt i Lorcks Beiträge zu der neuesten Kirchengeschichte I, 100. Da der snart efter atter kun blev 1 dansk Præst paa St. Croix, forandredes Bestemmelserne om Tjenestens Fordeeling tildels ved kgl. Reskript af 8. Decbr. 1758 (s. Rosenvinge, Saml. af gejstl. Forordn. I, 127).

²) Denne beløb sig til 40 Rdl., siger Rhode, a. St.

³) Kancellierne fulgte forskellige Regler, se Reverdils Optegnelser (Struense og Hoffet i Kbhvn 1760—72) S. 179.

den længe ventende Brud. 1766 udgav han i Haderslev en Sørgeprædiken over Kong Frederik V. Da Rhode 1775 udgav sin Beskrivelse over Haderslev Amt, skrev han om Gutfeld: »Gid denne muntre Mand maa opmuntre mange til oprigtig Guds frygt, hvilket han ogsaa med stor Aarvaagenhed og Flid attraar«. — 1779 blev han Provst i Nørre Rangstrup Herred. 13. Juni 1788 kaldtes han til Præst i Søllerød og det dermed den Gang forbundne Hørsholm. Men her maa han ikke have befundet sig vel; thi allerede Aaret efter søgte han og blev (2. Okt. 1789) kaldet tilbage til Nordslesvig, idet han blev Præst i Skjærbæk i Hvidding Hrd., hvor han døde 15. Decbr. 1797¹⁾.

Hans Schousboe (1756—62) var født paa Skovsbo i Fyn i Januar 1724. Hans Fader hed Rasmus Knudsen. 1748 blev han Student fra Odense Skole og tog 19. Nov. 1750 theologisk Attestats (Non cont.). Den 17. Aug. 1755 udnævntes han til Kapellan paa St. Croix, og 24. Sept. s. A. havde han i Ørsted i Fyn Bryllup med Ida Sofie Borgen (født 7. Okt. 1729), Datter af Præsten Claus Borgen i Dalum. Schousboe er rimeligvis rejst ud sammen med Gutfeld. Ligesom denne fik han 1757 Udnævnelse som Kompastor, og det var Meningen, at de skulde arbejde i Forening, i Henhold til det derom udstedte Regulativ (s. foran S. 76 f); men da Gutfeld 1759 rejste hjem, blev Schousboe Enepræst. I hans Tid synes der at være begyndt med undertiden at holde Gudstjeneste i Frederiksted, medens den dansk-lutherske Gudstjeneste paa St. Croix tidligere havde været indskrænket til Christiansted. Efter at have virket paa St. Croix i 6 Aar og 11 Maaneder, indsatte Schousboe 21. Decbr. 1762 sin Eftermand, N. Schow, og holdt selv Afskedsprædiken den paafølgende 2den Juledag. Naar han imidlertid endnu i Begyndelsen af April 1763 var paa St. Croix, da var det vel af Mangel paa

¹⁾ Wiberg, Alm. dsk. Præstehist. III, 99.

passende Skibsløjlighed. Efter sin Hjemkomst blev han 13. Jan. 1764 kaldet til Præst i Bredstrup ved Fredericia, hvorfra han 7. Juni 1765 forflyttedes til det nærliggende meget større Kald Gaverslund, hvor han siden virkede til sin Død i Juli 1785. Hans Hustru overlevede ham til 1812. Deres Datter Anna Margrethe S., der var født i Vestindien 17. Juli 1756, ægtede 1773 Faderens Kapellan, Hans Allerup Steenberg, der succederede som Sognepræst i Gaverslund.

Niels Schow (1762—69) blev født 4. Sept. 1727 paa Gaarden Hammersholm, nær ved Ruinerne af Hammershus Slot paa Bornholm. Faderen hed Wefste Jensen Schow, Moderen Elisabeth Dorothea Ancker, Datterdatter (neptis ex filia) af Præsten og Provsten Povl Ancker i Hasle og Ruthsker. Forældrene ønskede, at Sønnen skulde studere, men det var ikke let for dem at skaffe ham den fornødne Undervisning. Stedets Sognepræst, Hr. Joh. Chr. Mahler i St. Ols, tog sig dog af den 16aarige Dreng og meddelte ham Begyndelsesgrundene i Latin. Men da Præsten paa Grund af forskellige svære Forhindringer ikke længere kunde vedblive dermed, maatte Niels Schow atter en Tid vende tilbage til Bondegjerning, indtil han i Begyndelsen af Aaret 1743 blev betroet til Vejledning af Rektoren i Rønne, Hans Jørgensen Skougaard. Under denne »udmærkede Mands« Undervisning naaede han saa vidt, at han ved S. Hansdagstid 1746 kunde gaa over til øverste Klasse i Frederiksborg Skole. Fra denne blev han 1748 dimitteret til Universitetet af Rektor Joh. Schrøder. Derpaa var han et helt Aar hjemme paa Bornholm. 1750 tog han Philosophicum og 1754 theol. Attestats. Da hans Midler vare ringe, maatte han strax antage en Huslærerpost, først hos Stiftamtsfuldmægtig Peter Tødslev i Aalborg (i 3 Aar) og siden hos Nicolai Hofman Sevel »scriba curiæ« (i 2 Aar). Imidlertid havde han flittig øvet sig i at prædike. Da han kom til Kjøbenhavn for at prædike for Dimis, blev han ansat som Lærer ved Garnisons Kirkeskole, som han fore-

stod i næsten 5 Aar, indtil han af Kong Frederik V blev kaldet til dansk-luthersk Præst paa St. Croix 28. Maj 1762.

Han slutter sit ved Ordinationen¹⁾ affattede udførlige Vita med en Bøn, der viser den Alvor, hvor med han gik til den vanskelige Gjerning, som var ham betroet. »Summus ille Pastor ovium et caput ecclesiæ Jesus Christus largiatur mihi ex plenitudine sua tantum sapientiæ, gratiæ, viriumque tam corporalium quam spiritualium, quantum arduo huic muneri recte obeundo par est, ut Evangelium ejus etiam per meam operam atqve ministerium latius propagetur, iisque, qui salutari ejus cognitione nondum gavisi sunt, innotescat, in æternum nominis ejus gloriam, ac meæ ipsius omniumque meæ curæ creditarum animarum salutem, ut, cum tandem die illo judicii magni coram tribunali ejus rationem de meo officio redditurus sistor, plenus gaudii exclamare possim: Ecce! hic sum cum liberis, quos mihi dedisti.«

Efter at være indsat af sin Formand 21. Decbr 1762 i Kirken i Christiansted, virkede Schow her i 6—7 Aar. Han var tillige Missionsinspektør; men da han ikke havde erhvervet sig Kundskab til det kreolske Sprog, hvori Missionen blandt Negerne foregik, kan hans Virksomhed som Inspektør kun have været meget begrændset²⁾. Den 5. Decbr. 1769 kom Schows Eftermand, Hr. Svend Egeroed, ud til St. Croix. Efterat have indsat ham ligesom ogsaa den nye Præst paa St. Thomas, Hr. Chr. B. Rørdam, vendte Schow i Begyndelsen af Aaret 1770 hjem til Fædrelandet. I Maj 1772 blev han kaldet til Præst i Hellevad, Høllum og Ørum i Aalborg Stift, hvor han dog allerede døde i Slutningen af April 1774. Hans Enke, Kirstine Samuelsen,

¹⁾ Ifølge Wiberg I, 575 foregik Ordinationen 26. Maj, altsaa to Dage for Udnævnelsens Datum. Schows Vita, der er affattet efter Ordinationen, er dat. 28. Maj 1762.

²⁾ Se Loses Bemærkning i Nord. Missionstidsskr. I, 20.

³⁾ Wiberg, Alm. dsk. Præstehist. I, 575, hvor Schows Begravelsesdag dog ved en Trykfejl er angivet som $\frac{2}{3}$ 1771 for $\frac{2}{3}$ 1774.

blev senere gift med hans Eftermand i Hellevad, Hr. Jens Wadum.

Danske Præster paa St. Thomas og St. Jan 1732—65.

Naar vi her begynde Rækken af Præsterne paa St. Thomas med Aaret 1732, da kan det bemærkes, at fra Tiden før dette Aar kjendes Navnene paa 14 eller 15 Mænd, som have været danske Præster i denne Koloni¹⁾, men om de allerfleste af dem er det kun Navnene og Embedstiden, som er os bekjendt²⁾. Da Sjælands Bispearkiv brændte 1728, haves der fra en ældre Tid ikke saadanne Antegnelser om de ordinerede Præsters Levnedstændigheder, som dem vi kunne støtte os til i Tiden efter 1728³⁾. Den første Præst paa St. Thomas og St. Jan, som forekommer i den omtalte Vitaprotokol, er

Andreas Thamsen (1732—33). Han var født 1698 i Nakskov; Faderen hed Hans (ell. Johannes) Sørensen Thamsen, Moderen Anne Andersdatter. 1717 blev han Student fra sin Fødebys Skole og tog 1723 theologisk Attestats med H. ill. Derefter var han Huslærer paa Laaland og i Norge, indtil han 19. Okt. 1731 af Direktørerne for det kgl. octroierede vestindisk-guineiske Kompagni (Fr. Danne-skiold-Laurwig, S. Junge, C. Berregaard, Hans Jørgen Soelberg og G. Klaumann) blev kaldet til Præst for St. Thomas

¹⁾ Pastor E. V. Lose har velvillig meddelt mig en trykt Liste i det engelske Sprog over alle danske Præster og Missionærer paa St. Thomas. Den indeholder dog væsentlig kun Navne og Aarstal. Det samme gjælder den Præsteliste, som findes hos Elvius, Danmarks Præstehistorie, S. 689.

²⁾ Den første var Kjeld Jensen Slagelse, om hvis tidligere Liv Efterretninger findes i Ny kirkehist. Saml. V, 669—76. K. S. 3. R. V, 350. Personalhist. Tidsskrift, 2. R. VI, 26 ff.

³⁾ Den første, hvis Levned (dat. 26 Nov. 1728) findes i Protokollen i Sjæl. Bispearkiv, er Niels Lange, der var kaldet til dansk Præst paa Guineakysten.

og St. Jan. Valget blev stadfæstet af Kongen 26. s. M. Han kom først 2. Marts 1732 ud til Øerne og afløste Præsten Philip Adam Dietrichs, der gik hjem og Aaret efter blev Præst i Ønslev og Eskildstrup paa Falster¹⁾. Thamsen blev 18. April 1732 gift med en Planters Datter; men han døde allerede 1. Novbr. 1733. Han var den sidste danske Præst, der ogsaa prædikede paa Tydsk. Under ham solgtes den Embedsplantage, som Præsterne paa St. Thomas hidtil havde haft.

I Vacancen efter Thamsens Død fungerede Skibspræst Hans Christian Bladt²⁾ i 14 Maaneder som Præst paa St. Thomas, indtil en ny Præst kunde komme ud, og det blev da:

Nicolai Frederik Bang (1735—36), født 1 April 1704 i Nim i Aarhus St., hvor hans Fader, Erik B. var Præst († 1732), Moderen hed Katrine Dorothea von der Lith. Efter at være undervist hjemme blev han sendt til Gymnasiet i Güstrow i Meklenborg. Her var han, indtil han 20 Novbr. 1723 blev immatrikuleret ved Kiels Universitet. Derpaa blev han Huslærer i Holmestrand i Norge. 1726 kom tilbage til Danmark og efter at have i 1 Aar deltaget S. Lintrups theologiske Kollegier, blev han med kgl. Tilladelse immatrikuleret ved Universitetet. Efter en privat Prøve i Filosofi underkastede han sig derpaa 20. Marts 1727

¹⁾ Im. Barfod, Den falsterske Gejstligheds Personalhist. II, 271. Fra Dietrichs's Virksomhed i Vestindien kan mærkes, at han var den første Præst paa St. Thomas, der fik Bolig i Byen, medens de tidligere havde boet paa Fortet. Den 15. Juli 1726 holdt han første Gang den saakaldte Orkanbededag, som endnu holdes hver Sommer henimod den Tid, da Orkaner pleje at rase.

²⁾ Han var født i Kjøbenhavn i August 1706; hans Fader hed Peder B., Moderen Margrete Schrøder. 1722 blev han Student fra Metropolitanskolen og tog ⁴/₉ 1724 theol. Attestats. Kaldet af det asiatiske Kompani til Skibspræst ad Trankebar paa Skibet Anna Sofie, og kgl. konfirmeret ¹²/₁₀ 1731, ordineret 9. Novbr. s. A. Efter Hjemkomsten blev han ¹⁴/₁₂ 1736 kaldet til Præst paa Aggersø og Omø. Døde 9. Juni 1751. (Wiberg I, 72.)

theologisk Attestats og prædikede for Dimis, begge Dele med Laud. »Postea, Testificatione dimissoria impetratâ, lingvis sacris et profanis, præsertim Sacris Bibliis studioque homiletico operam navavi; et interdum tum in Jutlandia, tum Hafniæ in Seelandia informationibus occupatus fui«. Endelig blev han 5. Aug. 1734 kaldet (kgl. konfirm. 13. s. M.) til Præst for St. Thomas og St. Jan. 1. Okt. blev han ordineret af Biskop Worm. Han slutter den Levnedsbeskrivelse, som han i Anledning af sin Ordination forfattede, med følgende Ord: »Du skal gaa overalt, hvor jeg sender dig, og alt det, som jeg befaler dig, skal du tale« (Jer. 1, 7). Derom beder jeg ydmygelig: Herre hold ikke din Barmhjærtighed tilbage fra mig; din Miskundhed og din Sandhed bevare mig« (Ps. 40, 12). — Udrejsen varede fra 13. Novbr. 1734 til 13. Jan. 1735. Et Par Dage efter Ankomsten tiltraadte Bang Embedet. Han var gift og havde alt i alt en aarlig Indtægt af 500 Rdl. Han var den første Præst, som fik »Kirkeslaver« købt til Kirkens og Præstens Betjening. — Efter 1½ Aars Virksomhed døde han 14. Juni 1736.

Jacob Hoffman (1737) var født i Sept. 1704 i Rudkjøbing, Søn af Hans H., »capsarius« smst. Efter at have gaaet i Odense Skole og senere i Gymnasiet smst., blev han 1725 Student og tog Aaret efter Philosophicum. Derpaa maatte han paa Grund af Fattigdom være Huslærer i Fyn og Norge indtil 1731, da han atter vendte tilbage til Universitetet og gav sig til med Flid at høre Wøldikes Kollegier over Theologi og Hebraisk. 3. Nov. 1733 tog han theologisk Attestats (H. ill.). Siden var han i 3 Aar Lærer ved Fattigskolen i Kjøbenhavn, et meget trælsomt Arbejde. 29 Okt. 1736 kaldtes han af Kompagniet til Præst for S. Thomas og S. Jan (kgl. konfirm. 2. Nov., ordin. 14. s. M.). Udrejsen varede fra 2. Jan. til 24. Maj 1737. Tiltrædelsen skete 30. Maj. Men allerede 3. Decbr. 1737 bukkede han under for det dødbringende Klima.

Mogens Valdemarsen Walberg (1739) var født 1 Decbr. 1709 i Rønne paa Bornholm, Søn af Valdemar Lauritsen og Bente Mogensdatter, Borgerfolk sammesteds. Kom 1716 i Rønne Skole hvor Rasmus Nexø og siden Josias Lehmann var Rektor. 1725 gik han over til Metropolitanskolen, fra hvilken han endelig blev Student 1731. Sine Studeringer maatte han forbinde med Lærergjerningen paa forskellige Steder. Saaledes var han i nogen Tid Hører ved Christianshavns Skole. 1733 tog han baade Philosophicum og theologisk Attestats med H. ill. 1734 begav han sig tilbage til Rønne, hvor han holdt Skole for Almuebørn (labor durus et ingratus) og prækede. Efter 4 Aars Arbejde her rejste han til Kjøbenhavn for at søge anden Virksomhed, og blev da $\frac{8}{8}$ 1738 kaldet (kgl. konfirm. $\frac{29}{8}$) til Præst for S. Thomas og S. Jan. Ordineret af Biskop Hersleb 8 Okt. s. A. Udrejsen varede fra 1. Jan. til 29. April 1739, hvorpaa Walberg tiltraadte 3. Maj. Hans Hustru, Pernille Ibsdatter, havde født et Barn under Overrejsen. Da hun døde 9. Juli 1739, blev den af alle højt roste Præst undertiden som rasende, og allerede 4. August s. A. døde han selv. De idelige Dødsfald og den Omstændighed, at der gik saa lang Tid mellem en Præsts Død og hans Eftermands Komme, bevirkede, at Gouvernement var alvorlig betænkt paa at faa en Præst fra Nordamerika; men det skete dog ikke.

Søren Ulrik Helt (1740), Søn af Mag. Esaias Helt, Præst i Vitten, Haldum og Hadsteen i Aarhus Stift, blev født 9. Juni 1710. Efter at være undervist hjemme gik han i to Aar i Aarhus Skole, hvorpaa han 1726 blev Student. Efter 1727 at have taget Philosophicum rejste han hjem. Da hans Fader imidlertid døde, modtog han en Huslærerpost hos Hr. Niels Rømmer, Præst i Stouby og Hornum. I Januar 1732 blev han Hører ved Horsens Skole, hvilken Stilling han beklædte i noget over to Aar. Efter at være vendt tilbage til Kjøbenhavn lykkedes det ham at faa Kommunitetet, som han havde i 3 Aar. 27. Jan. 1738 tog han

theol. Attestats (Non cont.). Som Kandidat forrettede han Lørdag Aften og Søndag Morgen Prædiken i Helliggejstes Kirke. 9. Decbr. 1739 blev han kaldet (kgl. konfirm. 18. s. M., og ordineret 8. Jan. 1740 af Biskop Hersleb). Faa Maaneder efter at han var kommen ud til St. Thomas, døde han, 14. September 1740.

Svend Bjergboe (1741—47) blev født i Kalundborg 23. Febr. 1713, hvor hans Fader var Borger. Efter at være bleven Student var han i 6½ Aar Huslærer hos Præsten Hans Jensen Hansen i Skjelby og Gunderslev. 1740 tog han theologisk Attestat (Non cont.) og 19. Jan. 1741 blev han kaldet til St. Thomas og St. Jan mod Revers om at ville blive der i 6 Aar (kgl. konfirm. 17. Febr. ordineret 6. Maj s. A.). Udrejsen varede fra 24. Maj til 13. August. Han førte sin forlovede, Anna Kjørulf, med, til hvem han blev viet kort efter Ankomsten, 30. Aug. 1741. Denne Præst var meget yndet og undgik den for Præster paa St. Thomas ellers almindelige Skjæbne, at dø strax efter Ankomsten. Da hans Løn kun var ringe, opnaaede han efter gjentagne Ansøgninger 1745 at faa den forhøjet til 300 Rdl. aarlig. Han gjorde sig fortjent ved at afskrive Øens gamle Kirkebøger med en god Haand, hvorved mange interessante Efterretninger fra Kolonisationens ældste Tid ere bevarede¹⁾. Om Forholdene paa St. Jan i denne Præsts Tid kan bemærkes, at 1745 fik en Soldat 1 Rdl. i maanedligt Tillæg for at forrette Degnetjeneste her. — Efter at Hr. Svend Bjergboe havde tjent de betingede 6 Aar i Vestindien, rejste han hjem 25. Sept. 1747. Hans senere Skjæbne er os ikke bekendt.

Rudolf Burenæus Frick (1747—54) var født 1720 i Svendborg, Faderen hed Johan F. 1744 tog han theol.

¹⁾ Denne saavelsom mange andre Efterretninger om Præsterne skyldes Pastor Lose.

Attestats (Non cont.) og blev, da Bjergboes Hjemrejse forestod, 22. Decbr. kaldet og 30. Decbr. 1746 kgl. stadfæstet som Præst til St. Thomas og St. Jan. Udstedte Revers for 6 Aar og ankom 1. Aug. 1747. Var gift 2 Gange; hans første Kone døde 30. Okt. 1747 i Barselseng, anden Gang havde han Bryllup 2. Maj 1748 med Anna Dorothea Esmit. »Han var Øens lærdeste Præst, men hidsig«. Søgte paa Grund af Sygelighed sin Afsked 6. Juli 1749, som han fik. Indsatte 8. S. e. Trin. 1750 sin Eftermand, Æreboe. Da denne imidlertid døde i Novbr. s. A. forpligtede Frick sig at blive mod at faa sin Gage forhøjet til 300 Rdl. I Juli 1754 indsatte han sin anden Eftermand, Baar, men døde saa paa Øen 26. Oktober samme Aar. — Fra denne Præsts Tid kan følgende mærkes: 1749 bleve 7 Personer konfirmerede, hvis Undervisning havde varet i 17 Maaneder. S. A. ankede Frick over, at han aldrig tilkaldtes til Soldaters Begravelse. 1750 klagede Gouvernementet over, at ingen af de 8 fra Danmark udsendte Tjenestefolk vare konfirmerede hjemme: »man maa bede sig fri for at faa Folk ud, der ere for unge til Soldater og næsten ogsaa til Tyende, og maa voxte op som Hedninger, da vi ej kunne undvære Soldaterne, medens de gaa til Præsten«. 1. Febr. 1753 lagde Frick Grundstenen til en luthersk Kirke paa St. Thomas, som dog nu ikke mere eksisterer.

Hans Æreboe (1750) var en Søn af den bekjendte Notarius publicus Rasmus Æreboe († 1744) og Hustru Katrine Wartberg, og blev født i Kjøbenhavn 16. Novbr. 1721. Han blev Student 1742 og tog 1745 theologisk Attestats med Non cont. I 5 Aar havde han Kommunitet og Regens. 25. Novbr. 1749 blev han kaldet (kgl. konfirm. 12. Decbr. s. A., ordineret 14. Jan. 1750). Udstedte den sædvanlige Revers om at ville blive i Vestindien i 6 Aar. Afrejste 25. April og blev indsat paa St. Thomas 25. Juli 1750. Blev meget snart farlig syg, saa Præsten fra St. Croix maatte komme over for at berette ham. Dog blev det ikke

ham, men hans Embedsbroder, der denne Gang døde (se foran, S. 71); men det varede kun to Maaneder, inden Æreboe maatte vandre samme Vej. Han døde nemlig 7. November 1750. Hans Bo realiseredes ved Auktion til 195 Rdl.; men da de udestaaende Fordringer vare dækkede, blev der kun til Rest 8 Rdl.

Samuel Baar (1754—59) var født i Skeen 6. Maj 1720. Faderen, Anders B., var Præst i Solum i Aggershus Stift, Moderen hed Cecilie Andersdatter. Blev 1740 Student fra Helsingørs Skole og tog 1745 theologisk Attestats (Non cont.). Siden »opholdt han sig blandt fremmede«, indtil han 11. Marts 1754 blev kaldet (kgl. konf. 29 s. M.) til Præst paa St. Thomas. 26. April s. Aar blev han ordineret og 2 Dage efter havde han Bryllup med Maren de Trane. Ogsaa han forpligtede sig til at blive 6 Aar i Vestindien. Efter at være kommen ud tiltraadte han 25. Juli 1754 sit Embede, indsat af den ovennævnte Frick. Da Baars Hustru døde 3. Marts 1759, rejste han samme Aar hjem efter 22. April at have indsat sin Eftermand, og blev Præst paa Flaaden. Vi savne Efterretninger om hans senere Skjæbne; men maaske er han bleven Præst i Norge. — I denne Præsts Tid var det, at den danske Regjerings Missionsvirksomhed blandt Negrene paa Øerne begyndte 1757 ved Ansættelse af uordinerede Kateketer, som skulde vandre om paa Plantagerne for at undervise Slaverne. Herom henvises til Pastor Loses interessante Afhandling i Nordisk Missionstidsskrift I.

Jørgen Borch (1759—65) var født 27 Novbr. 1727 i Kjøbenhavn af fattige Forældre. Efter privat Undervisning blev han Student i Decbr. 1745. Paa Grund af Fattigdom maatte han strax antage en Huslærerpost. Efter at have været borte fra Hovedstaden i et Par Aar lykkedes det ham at komme saalænge tilbage til den, at han kunde tage Philosophicum og theologisk Attestats (Non cont.). Derpaa

tog han atter ud som Lærer. Opholdt sig senere et Par Aar i Kjøbenhavn, indtil han 24. Decbr. 1756 udnævntes til Missionskateket paa St. Croix. Da Præsten Baar ønskede at rejse hjem, søgte Borch at blive Præst i hans Sted. Hertil blev han udnævnt 13. Jan. 1758, men maatte nu gjøre den lange Rejse til Kjøbenhavn for at blive ordineret. Den 20. Sept. s. A. prædikede han for Dimis og 26. Okt. blev han indviet til Præst. Den 19. April 1759 var han atter i Vestindien og blev 3 Dage efter indsat som Præst paa St. Thomas af sin Formand. Efter at have virket som Præst i de vedtagne 6 Aar og efter at have indsat sin Eftermand, rejste han hjem 20. Juli 1765. En Orkan forsløg Skibet til St. Domingo; men endelig kom det dog tilbage. Efter mulig en kort Tid at have været Skibspræst paa Flaaden¹⁾, blev Borch 31. Marts 1766 kaldet til Præst i Nykjøbing og Rørvig, og derfra forflyttedes han, ved Bytte med Præsten Jochum Gregersen Bruun, her til Lyngby, 25. August 1769.

Den Gang J. Borch var Præst i Lyngby, var Sognets Befolkning langt mindre, end den nu er²⁾; dog talte den enkelte mærkelige Personligheder, f. Ex. den tyske Digter Klopstock³⁾. For øvrigt er Embedspapirerne fra Borchs Tid tabte (ved Brand) med Undtagelse af Kirkebogen, der af ham er ført med Orden og Nøjagtighed. Vi kjende ikke Grunden til, at han kun 53 Aar gl. tog sin Afsked, 26. Juli 1780. Nogle Maaneder efter benaadedes han med Titel af Professor Theologiæ. Han besørgede Embedet i

¹⁾ Saaledes siges af Løse, Nord. Missionstidsskr. I, 17. Hos Wiberg II, 343, hvor Jørgen Borch omtales, findes der dog intet om hans Funktion som Skibspræst.

²⁾ Tage vi paa Slump et Aar midt i J. Borchs Embedstid i Lyngby og sammenligne det med 100 Aar efter, saa viser Kirkebogen følgende:

	Døbte.	Konfirmerede.	Døde.
1774:	69	14	50
1874:	157	84	108

Siden 1874 er Folketallet steget betydelig.

³⁾ Omtales i Kirkebogen som Fadder i Borchs Tid.

Lyngby til Aarets Udgang. Siden levede han i 23 Aar som emeritus i Kjøbenhavn. Den 6. Jan. 1804 jordedes han i Lyngby Kirke. En smuk lille Marmortavle, indsat i Kirkens Mur, indeholder følgende om ham:

Her giemmes Støvet af Hr. Jørgen Borch, Theologiæ Professor, forud Sognepræst ved Lyngbye Menighed, og Ægtefælle Karen Borch fød Rose. Han er født 29. Novbr. 1737, død 30. Dec. 1803. Hun født 11. Juni 1712, død 15. Sepb. 1800. I fjerne Egne og Fædrelandet udbredte han Christendoms Læren, som han med sit Exempel prydede, Troen paa Jesu Forsoning anprisede han som Saligheds Middelet, overbevist om dets Vigtighed. Pligter som Christ, Lærer, Ægtefælle kiendte og opfyldte han, derfor nyde Rørvig og Lyngbye Menigheders fattige godt af hans Gavmildhed. Dette fortiente Minde er sat af hans Slægt, Madam Ellen Catharina Lindal, der af Erkiendtlighed ærer ham som Fader.

Du Ven og Fader gik til Roe

Med Siælens fulde Glæde,

Du stred, Du vandt i Jesu Troe,

Fik Deel i Ærens Sæde,

Som Dig, troe Lærer, var beredt,

Da Du fik overvundet

Den sidste Strid, Du Salighed

Nu hos Din Gud har fundet.

Matthias Salling (1765) var født 25 Juni 1735 i Torup i Nordsjælland, hvor hans Fader, Morten S., var Degn, Moderen hed Bente Grevinge. 12 Aar gammel kom han i Frederiksborg Skole, som han gjennemgik i 7 Aar, indtil han blev dimitteret 1754 til Universitetet med et fortrinligt Testimonium af Rektor, Prof. Joh. Schrøder. Han benyttede nu flittig den Vejledning, Universitetet bød ham, indtil han 18 Sept. 1759 kunde underkaste sig theol. Attestats med Laud. Imidlertid ernærede han sig ved Undervisning. Han dimitterede 3 af sine Disciple til Universitetet og et Par til Søkadetakademiet. Navnlig var han Lærer for 6 Børn af afd. Hofpræst Hans Jørgen Bang; en Søn af Borgeren

Ped. Lauritsen Nørregaard førte han saa vidt, at han underkastede sig 1. og 2. Examen ved Universitetet, ligesom han ogsaa informerede i andre Huse, saasom hos Branddirektør Mazar de la Garde, hos Kronprinsens Kammertjener Joh. Kirchhof o. fl. Som Regensalumnus forsvarede han 4 Disputatser (trykte 1758—61). Da han paa Regensen havde haft ovennævnte Jørgen Borch til Kontubernal, og denne ønskede at vende hjem til Fædrelandet, skrev han til Salling og opfordrede ham til at søge Embedet som dansk Præst paa St. Thomas og St. Jan. Denne Opfordring fulgte han. Efter at have prædikeret for Dimis med Laud. blev han 16. Novbr. 1764 kaldet og 23. s. M. ordineret til det nævnte Embede. Han stuttede sit Vita med følgende Ønske: »Deus optimus et maximus, qui suos olim in Ægyptum duxit et ex Ægypto reduxit, regat me in sui nominis gloriam, multorum ut et propriam salutem! Miserere Mei Svavissime Salvator.« — Udrejsen varede fra 15. April til 7. Juni 1765. Den 16. Juni s. A. blev Salling indsat af sin Formand, J. Borch, der tillige skal have været hans Svoger¹⁾. Hans Tid blev dog saare kort. Den 5. August s. A. døde hans Hustru, Marie Frølund, efter at have født et Barn, som ogsaa døde, og 7. Aug. 1765 døde Hr. Matthias Salling selv. — En Broder til denne Præst var Hans Salling, der 1766—71 var Missionskateket paa St. Thomas og derpaa blev Sagfører²⁾. — Matthias Sallings Efterfølger i Præstembedet blev Hr. Matthias Aalholm (1766—68), der, da han snart døde, succederedes af sin Svoger Christian Bolle Rørdam (1769—75); men om begge disse to Mænd er der tidligere meddelt Efterretninger i disse Samlinger³⁾.

At yderligere Undersøgelser i Sjølands Bispearkiv og i Rigsarkivet ville kunne yde flere værdifulde Oplysninger

¹⁾ Saaledes siges i Pastor Loses Meddelelser. Imidlertid havde Borchs og Sallings Hustruer forskellige Efternavne.

²⁾ Nordisk Missionstidskrift I, 19.

³⁾ Kirkehist. Saml. 3. R. II, 54—55 og 61—92.

om de vestindiske Kirkeforhold i det her omhandlede Tidsrum, kan ikke betvivles. Hvad her er meddelt, vil imidlertid altid kunne tjene til et, som vi antage, brugbart Grundlag for videre Granskninger. — Da det mulig kan have Interesse, i det mindste for saadanne, som sysle med vestindiske Minder, skal sluttelig hidsættes en Række Dagbogsantegnelser af ovennævnte C. B. Rørdam vedrørende hans Kaldelse og Rejse til og fra St. Thomas og hans Ophold der¹⁾).

Udtog af Christian Bolle Rørdams Optegnelser.

1769.

D. 1. April fik Tidende, at min Svoger Aalholm i Vestindien var ved Døden afgangen.

D. 18. April lod Biskop Harboe mig kalde til sig og fornåm, om ieg ville modtage Kaldet til at være Præst for de evangeliske-lutherske Menigheder paa S. Thomas og S. Jan i Vestindien i afg. Aalholms Sted, da han ville dertil foreslaae mig for Hans Majestæt.

D. 2. Maji blev ieg examineret af Biskoppen, efterat ieg havde samtykt at ville imodtage forbemeldte Kald.

D. 3. ejusdem prædikede ieg i Frue Kirke for Demiss, under Dr. Holm og erholdt characterem laudabilem. Texten, som var mig forelagt, var Es. 48, 18. Gid du vilde agte paa mine Bud, da skulle din Fred være som Floden, og din Retfærdighed som Havets Bølger.

D. 5. Maji blev ieg ordineret i Frue Kirke af Bisp Harboe til Præst for Menighederne paa S. Thomas og S. Jan i America. — Biskoppens Text: Ps. 51, 20. Thema: en andægtig Bøn for Guds Kirke, a) Kirkens Beskaffenhed, hvorfor der skulle bedes, b) Bønnens Indhold, som skulle gøres for Kirken. — De, som tillige bleve ordinerede, vare Mag. Olroc, Hr. Randrup, Hr. Egeroed til S. Croix, Hr. Smidt, Hr. Tulle, Missionarius i Grønland, og Hr. Faxøe, som nu er død²⁾); bemeldte Hr. Faxøe prædikede Ordinations-Dagen

¹⁾ Enkelte af Notitserne ere allerede anførte i Khist. Saml. 3. R. II, 65 f., men maatte dog medtages her for Sammenhængens Skyld.

²⁾ Manasse Faxøe døde (vistnok i Slutn. af Aaret 1770) som Præst paa Aggersø og Omø.

over Jer. 1, 7. Du skal gaae til alt det, som ieg sender dig til; og alt det, som ieg befaler dig, skal du tale.

D. 22 Juni holt ieg Ja-Ord med min forlovede, Jomfrue Maria Schat.

D. 6 Aug. 11 Dom. p. Trinit. forrettede ieg første Gang Ministerialia i Wigersted og Qværchebye Kirke.

D. 15 Sept. holt ieg Bryllup med Jomfrue Maria Schat i Wigersted. Texten til Brudevielsen Ps. 32, 8.

D. 30 Sept. retournerte min Syster, Enken Madame Aalholm, fra Vestindien.

Tiirsdag 17 October gik min Kone og ieg om Bord paa Fregat-Skibet, Johannes kaldet, førendes af Capitain Hans Linn. — Klocken 10¹/₂ Formiddag mødte vi paa Toldboden, tilligemed de øvrige Passagers, Madame Port, it. Hr. Egeroed og Kiærste; hvor vi af Capitainen Linn bleve imodtagne og ført i Chaloupen — Klocken 12 traadte vi i Skibet, som laae for Anker langt uden for Rheden, da Ankeret strax blev lettet, og saluteret med 9 Canon-Skud, som fra Vagt Skibet blev besvaret med 3de ditto. — Med en sagte blæsende Østen Vind naadte vi Sundet om Aftenen Kl. 6, da Capitainen lod sig sætte i Land, for at udklarere Skibet, samt for at indkøbe Provisioner etc. Kl. 7¹/₂ kastede vi Anker paa Helsingørs Rhede.

Onsdag 18 — havde vi Vinden nogenledes føyelig, med tyk Luft. Kl. 6 Formid. lettete vi Anker. Kl. 9 retournerede Capitainen, og medbragte, foruden Ammunition, en Deel Forfriskninger. Kl. 12 fik Kullen i Sigte.

Torsd. 19 — Peylede Anholts Fyhr. Mod Aften saae vi Land af Jylland. Kl. 7 Aft. saae Kirken paa Schagen, og et Vrag staaende ved samme Ref. Seylede fra Onsdags Middag til Torsdags Middag 18 Miile. Om Eftermiddagen contrair Vind.

Fredag 20 — VSV — SV og VSV med Regn og tyk Luft. Klocken 8 Formiddag peylede Land af Norge. — Kl. 12 Formidd. havde vi nordlig Brede 58,12.

Løverd. 21 — Contrair Vind. Fik en Lods fra Norge paa Siden, som berettede, det var spargeret i Norge, at algierske Skibe krydsede i Canalen. Klar Luft.

Sønd. 22 — God Vind, stærk Kuling med tyk og regnfuld Luft. Seylet $38\frac{1}{2}$ Miile.

Mand. 23 — God Vind, passerede en Seyler. Blandet Luft. Seylet $41\frac{1}{2}$ M.

Tiirsd. 24 — God Vind, stærk Storm og haard Kuling, fik Land af Ostende fra Top at see, naadte Canalen, seylet $30\frac{1}{4}$ M.

Onsd. 25 — God V. saae Land af Dynkerke. Kulde meget haardt. Gik Canalen igiennem.

Torsd. 26 — God Vind. Haard Kuling. Blandet Luft. Var allerede i spanske See. Seylet $40\frac{1}{2}$ M.

Fred. 27 — God Vind, stærk Kuling. Sadte alle Seyl til. $40\frac{1}{2}$ M.

Løv. 28 — Ditto. Prayet af en fransk Snov kommen fra Guardeloup. $16\frac{3}{4}$ M.

Sønd. 29 — Contrair Vind. Prayed en Hollænder fra Barcelona, som havde for 4 Dage tilforn mødt 4 algierske Chebequer. $12\frac{3}{4}$ M.¹⁾.

— — — — —

Sønd. 3 Dec. Peylede Land af Antigua. Uroelig See, som foraarsagede, at vi mistede Stenger og Raaer af den forreste Mast, som faldt ned paa Dæcket, hvorved dog ingen Mand kom til Skade. Passerede Montserat, Saba etc. 42 M.²⁾.

Mand. 4 — Klocken 8 Formiddag havde giort Alting klart til at legge til Landet af Ste Croix; Lodsens var allerede om Bord; men en Vind-Boye tog vore Stenger samt Raaer anden Gang bort, saa at Skibet ey kunde dirigeres. Havde saadant arriveret noget sildigere, nemlig udi Indløbet til Havnen, havde vi formodentlig forliist Skibet formedelst de lave Grunde og Sandbanker, som ere for Havnen.

Tiirsd. 5 — om Formiddagen Kl. 10 gik vi i Land paa Ste Croix, og blev sammesteds imodtaget af Hr. Schow, da værende evangelisk luthersk Præst sammesteds. — Herren

¹⁾ Notitserne fra den følgende Maaned forbigaas, da de kun handle om Vejret og Rejsens Fremgang.

²⁾ Hele Rejsen anslaaes til $1233\frac{1}{4}$ Mil.

lade Hensigten af denne Reyse opfyldes og forfremmes ham til Ære.

D. 13 Dec. ankom ieg med min Kone til S. Thomas, og blev sammesteds imodtagne og bevelkommede af næsten den ganske Menighed ved vor Ankomst.

D. 17de. D. 3die Søndag i Advent blev ieg introduceret af Præsten til Ste Croix, Hr. Schow. Hans Indgangsord vare Actor. 26, 17. 18. ieg udfrier dig fra Hedningene, til hvilke ieg nu sender dig, at oplade deres Øyne etc. Dagens Evangelii Indhold var Christi Vidnesbyrd om Johannes den Døbere „hvad ere I udgangne at see“ etc.

D. 24 ejusd. holdt min 1ste Prædiken sammesteds. Exord. Ezech. 3, 17. Du Menneskes Søn! ieg haver sadt Dig til en Vægter over Israëls Huus, og du skal høre Ord af min Mund, og forkynde dem paa mine Vegne.

1770.

D. 14 Feb., da ieg første Gang var paa S. Jan i Embeds Forretning, var ieg af en Hendelse nær ved at komme til Skade, men blev ved Guds Forsyn bevaret.

D. 13 August blev min ældste Søn, Holger, født, og døbt af mig selv Dom. X p. Trin.¹⁾

1771.

D. 24 Junii assisterede ieg ved Missions Præstens Hr. Kingos Ordination paa S. Croix.

D. 6 Nov. blev min Kone angrebet af en farlig Feber, som nær havde kostet hendes Liv. Gud hialp hende dog til Sundhed igien.

1772.

D. 31 August. Klocken henimod 5 om Aftenen opkom en rasende Orcan-Vind, som nedslog Træer og alt grønt paa Marken, nedstyrtede adskillige Huse etc. og forarsagede stor Skade og Ødelæggelse. — Vi leed dog ingen Skade, endskiønt Præste-Huset laae exponeret for Vinden paa et høyt Bierg.

I dette Aar døde, efter Beretning, 95 Blanke og frie Negere paa S. Thomas.

¹⁾ Se Kirkehist. Saml. 3. R. II, 369 f.

1773.

D. 19 Julii hiemsendt Penge til Indskud for min Kone i Enke-Cassen.

D. 10. Nov. Kl. 6¹/₂ havde vi et skræckelig Stød af Jordskælv.

D. 21 Dec. var ieg syg af Persing, og kunde ikke prædike i Jule-Hellige-Dage.

1774.

D. 19 Jan. kom min Syster Madame Aalholm til S. Thomas, og logerte hos mig, tilligemed min Syster Datter Vita Friborg, som havde giort Selskab med hende til Vestindien.

Under 5 Julii hiemsendt allerunderdanigst Supplique til Kongen, at maatte erholde Tilladelse at reyse tilbage til Fædrenelandet, for min svage Helbreds Skyld.

1775.

D. 9 April fornam vi atter et heftigt Stød af Jordskiælv, just da ieg paa S. Jan reed til Kirken for at holde Guds-tieneste.

D. 16 April havde vi icke havt Regn i 6 à 7 Uger.

D. 19 April atter heftige Stød af Jordskiælv.

D. 16 Maji bekom Brev fra Biskopen, at min Ansøgning om Tilladelse til at repatriere var approberet af Kongen under 12 Jan. 1775.

D. 25 Sept. døde min Syster Madame Aalholm¹).

D. 17 Octob. kom min Eftermand, Hr. Martin Peter Ohm, til S. Thomas, just samme Dag (det var just en Tiirsdag) da ieg for 6 Aar tilforn afgang fra Kiøbenhavn.

D. 22 Octob. 19 Dom. p. Trin. holdt ieg min Afskeeds Prædiken. Exord. Act. X. Om denne vidne alle Propheter etc.

D. 26 Octob. flyttede ieg med min Familie ud af Præstehuset i Oberstinde Kraghs Huus, som hun havde overladt os til Beboelse, saalenge vi endnu forbleve der i Landet.

1776.

Trofaste, allerkiæreste Frelser! Din Førelse med mig hidindtil har været viis og barmhiertig; Du har opholdt mig

¹) Af en Notits, der nedenfor anføres, ses dog, at hun ikke er død i Vestindien.

ved Din Kraft og opløftet mit Sind over alle Elendigheder, og givet mig det Pund at aagre med dine Gaver til andre Siæles Omvendelse — ieg beder Dig, styrke og udruste mig med ny Kraft og Naade for den tilkommende Tiid. Bevar mig fra ont og skadelige Fristelsers Overmagt. Giv mig Naade til at udføre Din Villie, hvor Du nu behager at hendsende mig, at Din Villie maa skee hos mig, ligesom den skeer i Himmelen. Bevar ogsaa dem, Du har anfortroet i det timelige til min Omsorg, at de ved mig opbygges og fremmes i din sande Kundskab. Vær selv en Muur omkring mig og mine! Hør for din egen Kiærligheds skyld. Amen!

Løverdagen den 3die Februarii, Klocken 4¹/₂ Formiddag, blev min Kone, efter temmelig ustanden haard Smerte, forløst med en ung Søn. — Gud velsigne ham og lade ham være anbefalet i Guds Varetægt. Herre! ligesom Du har givet os ham, saa opofrer vi ham nu til Dig igien udi Jesu Christi, din eenbaarne Søns, Navn.

D. 11 Februar blev bemeldte vor Søn døbt af Hr. Martin Peter Ohm her udi S. Thomæ Kirke, og kaldet Thomas Schat, efter min Kones Fader, som ved Døden var afgangen i afvigte Aar. Fadderne vare: 1) Madame Smidt, Enke, som holdt Barnet, 2) Madame Thyrresen, 3) Kammer-Raad Høst, 4) Capitaine Hensler.

D. 9 Febr. tilskrev ieg Capitain Thomas Müller paa S. Crux om at reyse hiem til Kiøbenhavn med hans Skib — under Couvert til Præsten paa S. Crux af 14 Febr.

D. 16 — blev Negerinden Margitha hyret.

D. 19 — tilskrev ieg for Stats Hauptmand J. M. Mogens en Recommendat: Skrivelse in duplo til Hr. Biskop Harboe¹).

D. 20 — tilskrev General-Major og Gen. Gouverneur Clausen et Taksigelses Brev for tilsendte 50 Rd.

D. 28 — betiente ieg Hr. Ohm og hans Hustru i Kirken med den h. Nadvere.

1) Af Pastor Loses Udsigt over den dansk-lutherske Miss. Hist. S. 21 kunde synes at fremgaa, at der har været et mindre godt Forhold mellem C. B. Rørdam og den fortjente Mogens. Men Dagbogen tyder ingenlunde paa noget saadant.

Med Capit. Birk herfra tilskrevet Hr. Biskop Harboe under 24 Febr. deri meldet min Retour etc. samt at Hr. Ohm var hertil ankommet. It. til min Fader, Provst Rørdam, under samme dato. Dito til Svoger Frich, Apotequer [i Roskilde] under 3die Martii, hvori et Brev fra min Kone til Mama i Kiøge.

D. 4 Martii, Kl. 6^{1/2} Formiddag, havde vi et stærkt Stød af Jordekiælv, med en lang Torden under Jorden, saavel for, som efter Stødet.

D. 15 — blev det blanke Fruentimmer Birgitta engageret.

D. 16 — befandt ieg mig meget upasselig af Forkiølse; lod mig aarelade samme Dag; laxerede Dagen derefter. D. 18 fandt ieg mig meget slet. D. 22 var ieg igien temmelig restitueret.

D. 28 — reyste til S. Jan for at tage Afskeed med gode Venner, samt at erholde en Forfriskning.

D. 30 — besøgte Landfoged Weyle.

D. 2 April kom tilbage fra S. Jan. Fandt min Kone syg.

D. 17 — engagerede ieg en Enke, Madame Honderup, til at reyse hiem med os, mod fri Fragt, hvorimod hun skulle passe Barnet op paa Reysen. — Birgitta, som vi først havde talt til, laae syg i Hospitalet.

D. 21 — var ieg og min Kone atter til Guds Bord. — Gud lade dette søde Maaltid trøste os i Sandhed og styrke os i den aandelige Striid.

Efter Brev fra Frich af 1ste Nov. er min Syster Maria Aalholm død i fior d. 25de Septemb. af Vattersot.

D. 28 — var den sidste Gang, ieg var i Kirke paa S. Thomas.

D. 2 Maji sildig om Aftenen ankom Skibet Constantia, førendes af Capitain Hammer, for at imodtage mig og min Hustrue, samt 2de Børn, sc. Holger, paa 6te Aar, og Thomas, 3 Maaneder gl., samt en Enke, navnlig Madame Honderup (som vi havde betinget frie Hiem-Reyse, for at være os til Hielp om Bord med vore Børn) som Passagers, imod Fragt af 300 Rigsdaler dansk courant. — Fredag og Løverdag blev vore Sager bragte om Bord, og vi selv Løverdag Aften, præcise Kl. 9, gik om Bord.

Søndagen d. 5te Maji laae vi endnu stille i Havnen for Anker formedelst Mangel paa føyelig Vind.

D. 6 — gik vi under Seyl Kl. 7 om Morgen. Samme Dags Aften gik Eylænderne udaf Sigte. Vinden var contrair¹⁾.

D. 7de til 10de samme nord-østlige Vind vedvarende. Stor Sæegang.

D. 11 — om Aftenen passerede tropicum cancri.

D. 12 — Østen Vind og smukt Veyr. Fik et Skib i Sigte. — — —

D. 23 — sydlig Vind; Paa Høyden af Bermudis.

D. 24 — Ditto. Befandt ieg mig upasselig. Om Eftermiddagen prayet af et Hollandsk Skib fra Suriname.

D. 25 — Bemeldte Skib langt efter os. En stærk Dug faldt om Natten.

D. 29 — Paa Høyden af de Vlaamske Eylænder, it. af Cadix. — —

D. 17 Junij Klocken 7 Formiddag saaes de engelske Kyster meget klart. Kl. 12 passerte vi Eylandet Wight.

D. 19 — Vinden contrair. Saae en Flode af Engelske Skibe, som bragte Ammunition og Krigsfolk til Nordamerika. — Kom 2 Engelsmænd fra Dover om Bord til os.

D. 20 — Krydsede endnu i Canalen mellem Frankrig og Engelland. Havde ieg den Malheur at falde ned, ved Mistrin, af Cajut-Trappen, hvorved saaledes læderet i den høyre Hofte, at ieg maatte holde Sengen i 4 à 5 Dage.

D. 21 — Sydlig Vind. Om Morgen slap vi ud af Canalen.

D. 24 — Kl. 9 Formidd. fik Land af Norge i Sigte.

D. 25 — Om Morgen laae tæt ved Jylland, men formedelst contrair Vind kunde ikke passere forbi Skagen, hvilken vi dog slap forbi Kl. 6 om Aftenen.

D. 26 — saa Sverrig. Kl. 7 Eftermiddag passerte Kullen, Betalte ieg til Captaine Svendbye Hammer Fragt fra

¹⁾ Ogsaa paa denne Rejse angiver C. B. Rørdam, hvormange Mile der tilbagelagdes hver Dag, Vindens Retning, de passerede Bredegrader osv. Kun et Udtog af Journalen meddeles her.

S. Thomas til Kiøbenhavn for mig og Familie med 300 Rd. dansk courant¹⁾.

D. 27 — Klocken 2 Formidd. kastede vi Anker paa Helsingøers Rhede. Aftenen tilforn kom en Lots om Bord fra Helsingør. Morgenens Kl. 7 gik Capitainen i Land i Helsingør, kom tilbage Kl. 9, da vi lattede Anker — meget stille. Aftenen Kl. 10 kastede vi Anker paa Kiøbenhavns Rhed, og følgende Morgen gik vi i Land.

Gud være lovet for sin Ledsagelse og Reysens lykelige Udfald²⁾.
C. B. Rørdam.

Følgende Skrivelse, vedrørende Missionsvæsenet i Vestindien, kan endnu meddeles:

Pro Memoria!

Da General Kirke Inspections Collegium er bleven befalet at meddeele Missions Væsenet og den ordinerede Missions Præst paa de Kongelige Eylande i West-Indien en nye Instruction, og derved er kommen i Betragtning, om icke kunde gøres en og anden Forandring med visse Kirkeskikke, saasom:

1. At Exorcismus ved Daaben ej bliver indført i de nye indrettede Neger Meenigheder.

2. At der gøres Forandring med Skriftestoel og Abolutions Formularen.

3. Med den saa kaldede Kirke Disciplin.

4. Ligesaa med de sædvanlige Søn- og Helligdags Texter, samt Messen for Alteret.

5. At hverken Chor-Kaabe eller Messe-Skiorte, ej heller den sædvanlige Præste-Habit og Piibe-Krave bruges, men alleene een tynd Samaria eller korte Klæder, med liden Krave, og endelig:

6. At Missionen maae være dispenseret, idetmindste indtil viidere, at befatte sig med Neger Slavernes Ægteskabs

¹⁾ Hele Rejsens Længde angives til 1115¹/₂ Mil.

²⁾ Af en senere Antegnelse ses, at C. B. Rørdam hjembragte fra Vestindien dels i rede Penge dels i Varer (Kaffe, Tobak etc.) et Beløb af 1151 Rdl. — Under 19 Sept. 1776 har han anmærket: »Tilskrevet Commandant Malleville paa S. Thomas, Hr. Ohm, Degnen Mr. Preich [Navnet utydeligt], Catechet Alling, Statshauptmand Magens, Frue Oberstinde Kragh etc.»

Sager, til enten at trolove eller ægtevie dem; — hvorved saaledes afviges fra det, som i Loven, Ritualen og Forordninger desangaaende er fastsadt; — Og det formeenes, at Deres Velærværdigheder, som skal være Inspectores ved Missionsvæsenet, best ere istand til at give paalidelig Beretning, om og hvorvidt nogen Forandring ved Kirke-Skickene burde finde Sted; Saa skulde vi have Dennem anmodet, at wille derom meddeele Os Deres Betænkning.

Cancelliet den 14 Septembris Ao. 1771.

Lüxdorph. A. Schumacher. Dons. Høyer.

Denne Copies Original er ved St. Croix Secrete Raads Bud Sr. Spindler d. 10 Februarij 1772 efter Adresse tilstillet S. Egeroed.

Ovennævnte Præst, S. Egeroed, der har taget ovenstaaende Kopi, har tillige vedføjet følgende Skrivelse til sin Kollega paa St. Thomas:

Min Wen!

Det er længe, at ieg formedelst de mange Syge, som have været iblant vores Meenighed, ikke har haft Tiid at skrive, og endnu er mig Tiiden ligesaa afkortet ved nødvendige Huusbestillinger, da min Kone d. 7 hujus er kommen i Barselseng med en Søn, som nestkommende Søndag skal indlæmmes Kirken ved den Hellige Daab; Moder og Barn ere, Gud være lovet! efter Omstændighederne wel, men begge gjør mig travelt som Muus i Barselsæng. — Med Hilsen til dydædle Kiæreste fra min Kone og mig, henlever ieg med største Agt

Min Wen!

Christ: st: d. 10 Februarij 1772.

T. totus

S. Egeroed.

Udskrift: Welærværdige og Høylærde Hr. Christian Bolle Rørdam, Præst for de Evangeliske Meenigheder paa St. Thomas og St. Jan, a St. Thomas.
Aflæges hos Hr. Magens paa Toldboden
til snarest Befordring.